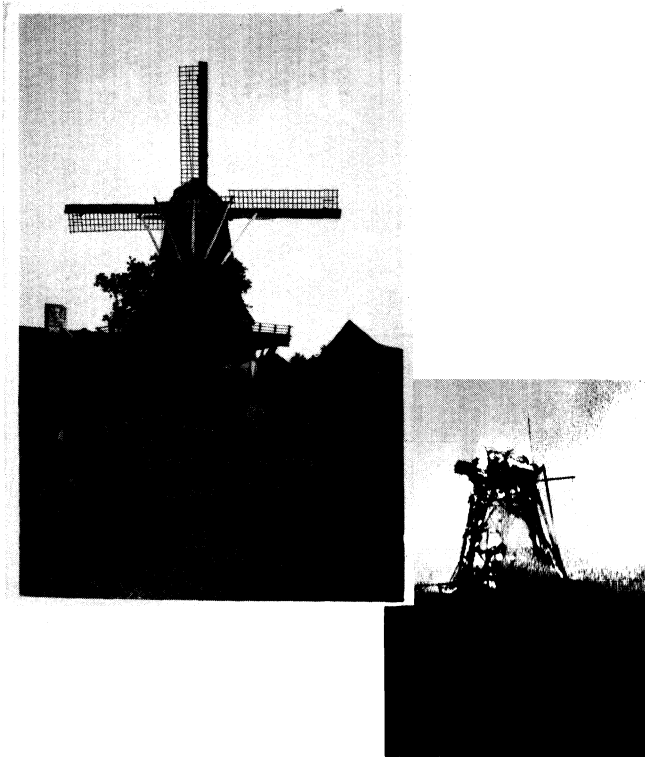

Van 't Erf van Ermel

Mededelingenblad van de Oudheidkundige Vereniging
"Ermeloo" te Ermelo.

opgericht anno 1978

Wanneer zullen we in Ermelo weer kunnen zingen van:
'Daar bij die molen, die mooie molen...?'

"Van 't Erf van Ermel" is het orgaan van de Oudheidkundige Vereniging "Ermeloo", opgericht bij akte van 16 februari 1978.
Postadres: Kleine Bosweg 11, 3853 EX Ermelo; tel. (0341) 558828.

Het doel van de Vereniging is de kennis van de historie van Ermelo te bevorderen.

Dit doel tracht zij te bereiken door het houden van lezingen, tentoonstellingen en excursies; het bevorderen van onderzoek op historisch gebied en het samenwerken met instellingen, stichtingen en verenigingen, die een soortgelijk doel nastreven.

Bestuur:

H.J. van Beek, voorzitter,
Horsterweg 14, 3851 PJ Ermelo; tel. 552560.

D.J. van Wijngaarden, secretaris,
Kleine Bosweg 11, 3853 EX Ermelo; tel. 558828.

St. van Loo, penningmeester, ledenadministratie
Horsterweg 173, 3853 JB Ermelo; tel. 554648.

J.W.P. van Dijk,
Torenlaan 24, 3851 NR Ermelo; tel. 559245.

E. Lubbersen,
Havikshof 33, 3853 BA Ermelo; tel. 551750.

Het lidmaatschap van de Vereniging kost € 12,00 per jaar.

Contributies en giften kunnen overgemaakt worden op postbanknr. 56 59 825 t.n.v. penningmeester Oudh. Ver. te Ermelo. Of via banknummer: 38 77 37 375 (Rabo).

Colofon:

"Van 't Erf van Ermel" is een uitgave van de Oudheidkundige Vereniging "Ermeloo" en verschijnt drie maal per jaar voor de leden.
De redactie is niet verantwoordelijk voor ondertekende stukken.
Bij overname van gegevens uit deze uitgave wordt men verzocht de bron te vermelden.

I.S.S.N. 1383-3065
Inschrijving Kamer van Koophandel onder nr. V. 94121.

Internet: www.hpveluwe.nl

Inhoudsopgave

Ten geleide	2/3
Nieuwe leden	4
Nieuws van Regio-contact	5
Internet en O.V.E.	6
Flitsen uit het Jaarverslag	7/8
Milieumarkt	8
Trifosa	9
Statistieke beschouwingen (1)	10/12
Wij lezen voor u	12
Ut mien schooltied en loater	13/14
Wat gaan we doen in het nieuwe seizoen?	15/16
Ermelo, anno 1941(X)	16/18
Duitse troepen in Ermelo	19/21
Abraham Thonissen	22
Boerderijen in en om Ermelo	23/27
H. Scholten	28
“Ons wonen te Ermelo”	29/30
Nieuwe traditie als behoud van 't oude dorpsgezicht	31/34
De historische Diedenweg	34/39
Een zilveren pauw	40

WAJER
juwelier

**Advies over en reparatie van
horloges sieraden klokken**

Stationsstraat 81a, Ermelo, Tel.: 0341-554479

Ten geleide

'Historici zijn profeten die in de geschiedenis terugblikken om te kunnen zien hoe de nabije toekomst zich zal gaan ontwikkelen.'

Pierre Gaxotte

We weten niet wie de heer Gaxotte is, maar hij heeft wel een treffende uitspraak gedaan, die veel waars bevat. Vrij vertaald: alles weten is alles vergeven.

U hebt nu nr. 30 van ons contact-orgaan 'Van 't Erf van Ermel' in handen en met een verschijningsfrequentie van drie per jaar is het al weer tien jaar geleden dat het eerste nummer verscheen (juni 1992). In dat nummer waren wat gegevens opgenomen uit het jaarverslag van 1991. Het aantal leden was toen 70 en de secretaris schreef toen 'dat het bestuur met de uitgave van een periodiek hoopt ook weer wat meer mensen te bereiken en daarmee tot een sterkere aanwas van het ledental te komen.' Dat is wonderwel gelukt, want nu, tien jaar later, nadert het ledental de 550.

U treft in dit nummer een overzicht aan van de gang van zaken op de ledenvergadering van 27 februari jl. en gegevens uit de jaaroverzichten. De vereniging was aanwezig met een stand op de nieuwjaarsreceptie van de gemeente; op de Culturele Manifestatie op 25 en 26 januari; op de fototentoonstelling van Gert Staal in de eerste week van maart en op de

middag van de 'Samenwerkende Ermelose Vrouwenverenigingen (SEV) ook in het gemeentehuis op 8 maart onder het motto 'Vrouwen op de Veluwe' (vroeger en nu), dit in het kader van de Wereldvrouwendag. Het was overal goed toeven; er werden goede contacten gelegd en verscheidene nieuwe leden ingeschreven.

Op donderdag 21 maart hebben we tijdens een informele bijeenkomst in de vergaderruimte kelder van het gemeentehuis van Elburg in Oostendorp afscheid genomen van de streekarchivaris Peter van Beek. Hij gaat vanaf 1 mei naar Ede, waar hij gemeentearchivaris wordt. Het spijt ons dat hij vertrekt.

De vereniging heeft een kraam besproken voor de 'Lammetjesmarkt'. "Natuurlijk" op zaterdag, 18 mei a.s. in de Stationsstraat. Komt u dan even langs?

Op woensdag 22 mei a.s. staat de jaarlijkse excursie genoteerd. Plaats: Hattem, met een bezoek aan de Andreaskerk en een historische rondwandeling door dit pittoreske stadje o.l.v. een gids. U krijgt hierover nog apart bericht.

In het kader van de verdere afronding van de renovatie van 'De Kruiskamp' heeft de gemeente daar inmiddels twee banken geplaatst en is de vuilniscontainer verplaatst. Het geheel is omzoomd door een beukenheg.

Wat de 'OVE-Boekhandel' betreft: '100 jaar, een eeuwigheid' is uitverkocht en van 'Oud-Ermelo, de Stationsstraat' zijn nog enkele exemplaren beschikbaar.

In de krant hebt u kunnen lezen over de 'Monumentengids'. Dat fraai uitgevoerd boekwerk over de meer dan tachtig Ermelose monumenten; verlicht met schitterende foto's en informatieve onderschriften. Kosten slechts 10 Euro. Hiervan komt de helft ten goede aan het Molenfonds en 50% aan onze vereniging. Uit het 'Molenfonds' moeten de kosten van de herbouw van de molen betaald worden. Door de aankoop van de 'Monumentengids' doet u het volgende:

- u verstrekt uzelf een interessant boek;
- u helpt mee aan de start van het 'Molenfonds';

-u geeft aan uw eigen O.V.E. een leuke financiële bijdrage. Dat kan (let wel) ten gevolg hebben dat de contributie voorlopig op het tegenwoordige peil gehandhaafd blijft; Voorts is de 'Monumentengids' ideaal om cadeau te doen aan mensen die u lief en dierbaar zijn, onder het motto 'Kleine geschenken onderhouden de vriendschap.'

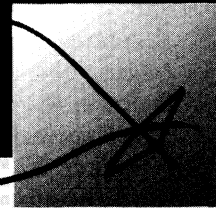
Maar genoeg hierover. U hebt het allemaal wel begrepen!

In dit nummer kunt u ook kennisnemen van het programma voor het komend vergaderseizoen 2002/2003.

Goede zomermaanden toegewenst; veel leesplezier en wellicht tot ziens op woensdag 22 mei a.s.

Redactie

N o t a r i s k a n t o o r
W . J . D o o r n

**notariële adviseurs en dienstverleners
voor particulieren, instellingen en ondernemingen**

- Putterweg 12, Ermelo
- Postbus 7, 3850 AA Ermelo
- Telefoon (0341) 557 444
- Fax (0341) 554 104
- E-mail kantoor@notarisdoorn.nl

Nieuwe leden

Sinds de verschijning van het januarinummeer van 'Van 't Erf van Ermelo' zijn als nieuwe leden ingeschreven:

Mevr. C.M. Appelboom, Harderwijkerweg 118, 3852 AG Ermelo
Mevr. v.d. Heijden, Horsterweg 150, 3853 JE Ermelo
Ds. L. Doppenberg, Oenenburgweg 23, 8072 GG Nunspeet
Dhr. D.A. Dooyewaard, Jan van Vuurenstraat 9, 8072 ZJ Nunspeet
Dhr. B. Bakker, Jacob Catslaan 29, 3852 BT Ermelo
Dhr. D.W. v.d. Brink, Mauritslaan 16, 3851 XC Ermelo
Dhr. H. Huisman, Kawoepersteeg 26-15, 3853 LG Ermelo
Dhr. L. Nijeboer, Buitenbrinkweg 59, 3853 LV Ermelo
Dhr. J.A.J.v.d. Hoorn, Rutgerskamp 30, 3853 ES Ermelo
Mw. H. Kuiper, Horsterweg 147-9, 3853 JB Ermelo
Mw. J.L. Knol-van Buuren, Telgterweg 160, 3853 NR Ermelo
Mw. E. Knoppert, Roosendaalseweg 109, 3882 MN Putten
Dhr. C. Staal, Wiekslag 6, 3853 BJ Ermelo
John en Dittie van Loo, 455 E, Gorgia Ava, Fayetteville, Georgia 30214-1718, USA
Dhr. A.C. Maan, Harderwijkerweg 24, 3852 AD Ermelo
Mevr. G.v. Noordt-van Buuren, Stationsstraat 107c, 3851 NC Ermelo
Dhr. J.C. Artz, Kanoweg 36, 3851 DD Ermelo
Dhr. G.J. Garritsen, Vondellaan 27, 3852 BL Ermelo
Mw. G.A. Kortman, Wielewaal 63, 3853 DB Ermelo
Dhr. E.C.A. Weenink, Kampvelderweg 41, 3851 GS Ermelo
Dhr. D. Van Engelenburg, Kanoweg 136, 3851 DG Ermelo
Dhr. P.v.d. Mheen, Fokko Kortlanglaan 4, 3853 KG Ermelo
Dhr. C. Adam, Meerkoetstraat 4, 3853 AN Ermelo
Dhr. W. Bolhuis, Marskramersbaan 7, 3981 TJ Bunnik
Dhr. J.J. Stellingwerff, Sophialaan 29, 3851 XH Ermelo
Dhr. G.H. Spijker, Nassaulaan 8, 3851 XZ Ermelo
Dhr. R. Van Grevenhof, Struikakkers 9, 3851 GD Ermelo
Mevr. S. Vlieg-Dekker, Raadhuisstraat 43, 3861 KR Nijkerk
Dhr. S. Klein, Rietlaan 6, 3851 PA Ermelo
Dhr. Mr. C.J.C. Rietman, Reviuslaan 8, 3852 BS Ermelo

Nieuws van de Stichting Regiocontact

'Vecht/Veluwe/IJsselstreek'.

Deze Stichting werd in 1974 opgericht met als doel om jong en oud kennis te laten maken met de heemkundige, historische en landschapelijke bijzonderheden in het gebied van o.a. de Veluwe.

Dat gebeurt door het organiseren van fiets- en wandeltochten van respectievelijk 40 en 8-14 km. In de

route-boekjes staan allerlei wetenswaardigheden vermeld. De tochten zijn geschikt voor zowel individuele deelname als in gezinsverband, waarbij voor een eigen tempo gekozen kan worden. Verdere informatie kunt u verkrijgen bij: Stichting Regiocontact, p/a Potsgildewegje 13, 8071 WP te Nunspeet.

Hieronder een drietal fietstochten in de regio:

0204 Houtwallenfietstocht, zaterdag 22 juni, Nijkerk-Putten (ca. 40 km)

Start:

Nijkerk, CR 'De Roode Schuur',

O. Barneveldseweg 98, 3862 PS, tel. 033-2461602

Putten, Rest. 'De Heerd', Kerkplein 1, 3881 BH, tel. 0341-351402

Fietsverhuur:

Nijkerk, Fa. De Ridder, Groenestraat 46, tel. 033-2453786

Putten, Fa. Kleijer, Huinerschouwweg 2, tel. 0341-491237

0206 Pauwenburchtfietstocht, woensdag 24 juli, Ermelo-Uddel (ca. 40 km)

Start:

Ermelo, CR 'De Schout van Ermelo,

Putterweg 1, 3851 GA, tel. 0341-4940440

Uddel, Dorpshuis 'Het Blanke Schot', Garderenseweg 33, 3888 LA, tel. 0577-401242

Fietsverhuur:

Ermelo, Mouw, Horsterweg 1, tel. 0341-559710

Uddel, Mouw, Harderwijkerweg 25, tel. 0577-401322

0208 Alverschotenfietstocht, woensdag 21 augustus, Kootwijk-Ugchelen (ca. 40 km)

Start:

Kootwijk, Rest. 'Kootwijkerduin',

Nw. Milligenseweg 53, 3775 KR, tel. 0577-456028,

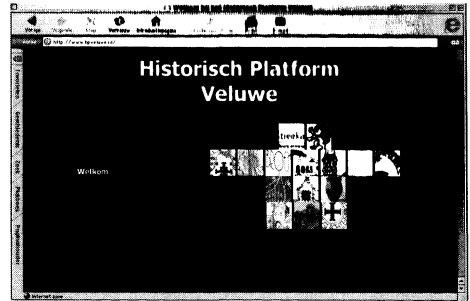
Ugchelen, Motel 'De Cantharel', v.Goldsteinlaan 20, 7339 GT, tel. 055-5414455

Fietsverhuur:

Ugchelen, Fa. Bessels, Ugchelenseweg 161, tel. 055-5331??

Onze vereniging op Internet

In samenwerking met het Streekarchivariaat is er dus een internetsite ontworpen voor onze vereniging. Onze internetsite is te vinden op www.hpveluwe.nl. Hier staan ook de internetsites van de oudheidkundige verenigingen van Elburg, Harderwijk, Heerde, Nunspeet en Oldebroek. Op deze site is informatie te vinden over de oprichting en doel van onze vereniging, de samenstelling van het bestuur, werkgroepen, publicaties, 'Van 't Erf van Ermel', jaarprogramma, geschiedenis van Ermelo, lidmaatschap en de rubriek 'uit de oude doos'. Met deze laatste rubriek wordt een blik in het verleden geworpen. Iedere maand staat er in deze rubriek een andere an-

sichtkaart of oude foto met een korte beschrijving. Het is de bedoeling om onze internetsite de komende tijd uit de breiden. Ideeën hiervoor zijn van harte welkom. Hans Gerards, lid van onze vereniging, zal in samenwerking met het Streekarchivariaat de internetsite actueel houden.

Ermeloo

Uit deze gemeente ontvingen wij de volgende statistieke mededelingen over 1867. Geboren 153 kinderen, waarvan 2 buiten huwelijk en 11 levenloos aangegeven. Overleden 63 personen. Gehuwd 37 paren. Uit de gemeente vertrokken 275 personen, waarvan 107 naar Noord-Amerika. Totaal der bevolking op 31 december 1867: 5138 hoofden. Deze bevolking is verdeeld als volgt: afdeling Ermeloo: 1865; afdeling Nunspeet: 2404 en afdeling Elspeet: 869 hoofden. De hoofdelijke omslag bedroeg f. 4684,00. In de gemeente

zijn aanwezig: 355 paarden, 84 trekossen, 2074 koeien, 622 kalveren, 4863 schapen en 660 geiten. Er waren bebouwd met rogge 1048; met boekweit 724 en met aardappelen 320 bunders.

(Overveluwsch Weekblad no. 4 d.d. 25 januari 1868)

Flitsen uit het Jaarverslag 2001.

Een vijftigtal leden woonde de op 27 februari jl. gehouden ledenvergadering bij. Niet slecht! Uit het jaaroverzicht van de secretaris Dick van Wijngaarden nemen we over, dat 93 nieuwe leden werden ingeschreven; eindresultaat 498 leden.

Het verenigingsblad 'Van 't Erf van Ermel' verscheen driemaal. Met dank aan de drukker Bolhuis, die er iedere keer weer wat moois van maakte en de schrijvers van artikelen. En de adverteerders voor hun aandeel in de kosten-vermindering. Viermaal werd een bijeenkomst/lezing gehouden met een gemiddeld aantal bezoekers van 100.

De excursie in mei naar Oldebroek trok 75 deelnemers.

De leden-enquete leverde 72 ingevulde formulieren op. Hieruit kon de conclusie getrokken worden dat de leden over het algemeen zeer tevreden zijn over het functioneren van de vereniging, inclusief ons blad 'Van 't Erf van Ermel'.

F. Bosch vertegenwoordigt de O.V.E. in het door de gemeente samengestelde comité 'Open Monumentendag'; W.C.F. Hageman heeft zitting in de gemeentelijke 'Monumentencommissie'; E. Lubbersen in de 'Klankbordgroep van het Landschapsbeleidsplan voor het buitengebied' en J.W.P. van Dijk heeft zitting in de Redactie-adviesraad van de 'Van Schaffelaarsreeks' van de B.D.U.-uitgeverij.

Van Dijk verleent ook medewerking aan de uitgave van de Kadastrale Atlas 1832 en de 'Landschappen-fietsroute door Ermelo'.

Een van de hoogtepunten in het verenigingsjaar 2001 was de officiële afronding van de renovatie van de begraafplaats "De Kruiskamp" en de uitreiking van 'De Zilveren Pauw' aan de voorzitter.

Met het doel een inventarisatie te maken van de nog aanwezige graven op 'De Kruiskamp' werd een werkgroep gevormd, bestaande uit N.van de Beek en de dames T. Hoekstra en T. Hazeu.

E. van de Beek maakte op deskundige wijze de teksten op de grafmonumenten weer leesbaar.

Lubbersen en de voorzitter wisten een bedrag van ongeveer fl. 20.000,- bijeen te verkrijgen van een aantal plaatselijke ondernemers en instellingen.

Het bestuur had goede contacten met het gemeentebestuur (i.c. wethouder Bilder). Gesproken is over de verdere afronding van de renovatie van 'De Kruiskamp'; het bewaard-blijven van de twee begraafplaatsen op het Veldwijk-terrein; de bouwplannen op dit terrein; behoud bunkers in Horst; uitbreiding Rijks- en Gemeentelijke Monumentenlijst en de situatie m.b.t. 'Het Weitje' i.v.m. de aanleg van de rotonde aldaar.

Onze vereniging heeft behoorlijk

'aan de weg getimmerd' en was aanwezig op verscheidene bijeenkomsten en manifestaties.

Penningmeester St. van Loo gaf een financieel overzicht en lichtte dat op deskundige wijze toe. Ook in dat opzicht gaat het de vereniging goed.

Dat is mede te danken aan de hulp van een aantal leden bij het bezorgen van de convocaties van 'Van 't Erf van Ermel'. Dat scheelt honderden euro's.

Allemaal hartelijk bedankt!

Op voorstel van de kas-controle-commissie (F.A. Schäffers en P.v.d. Velde) werd de penningmeester (en dus ook het bestuur) décharge ver-

leend voor het gevoerde beleid. Voor 2002 komt H. Mulder in de plaats van Van de Velde in deze commissie. Aftredend en herkiesbaar waren de voorzitter en de penningmeester. Er waren geen tegenkandidaten ingediend, zodat beiden herkozen waren. Na afloop van het officiële gedeelte maakte mevrouw H. van Aalst-Houbraken van het Streek-archivariaat 'de geboorte' bekend van de website van de vereniging en vertelde op deskundige wijze (zij gaf aanschouwelijk onderwijs) van de mogelijkheden, welke het 'Internet' biedt bij allerlei onderzoeken.

Informatie over de Milieumarkt Ermelo d.d. 18 mei 2002.

De milieumarkt krijgt de naam: Lammetjesmarkt - Natuurlijk Ermelo.

Het Natuur- en Milieuplatform Ermelo is al een kleine tien jaar onder meer actief met het verstrekken van voorlichting over een duurzamer samenleving, met meer respect voor de natuur en zorgvuldiger gebruik van onze energie.

In het verlengde van deze activiteiten organiseren wij op zaterdag 18 mei 2002 een Milieumarkt, in samenwerking met 'Schapedrift', waar de circa 27.000 inwoners van Ermelo en de aanwezige recreanten kennis kunnen maken met tal van milieuvriendelijke producten en diensten, en met initiatieven om de kwaliteit van onze leef-

omgeving te verbeteren.

De markt zal gehouden worden in de Stationsstraat van 9.00 tot 16.00 uur en bestaat uit meer dan 70 kramen, waaronder een van de O.V.E.

Het evenement wordt omlijst door allerlei activiteiten en acties van de winkeliers, die naar eigen inzicht hieraan vorm kunnen geven.

(Advertentie)

Te koop:

z/w PRENTBRIEFKAARTEN
van Ermelo en héél Nederland.
E.D. Fokkema, Retiefstraat 187,
3851 AE Ermelo, tel. 0341-553326.

Bovenstaande foto is van de Christelijke Meisjesvereniging 'Tryfosa', welke in 1909 werd opgericht met als doel onderkleding te maken voor arme landen. In overleg met de wijkzuster (zr. N. Binnendijk) werd de kleding verdeeld. Oprichtster was mej. Clinge-Doornbos. In 1941 is de vereniging opgeheven wegens gebrek aan grondstoffen door de oorlogsomstandigheden. Na 1945 is de vereniging niet heropgericht. In het Hervormd Kerkblad van voorjaar 1940 verscheen het volgende bericht. Het geeft een aardig inzicht in de onderkleding, die toen werd gedragen.

Tryfosa.
Vorige week werden door de Chr. Meisjesveren. "Tryfosa" onder-

staande goederen uitgedeeld. Hartelijk dank aan allen, die ons daartoe in staat stelden.

28 sloopen, 24 lakens, 6 pr. vr.kousen, 5 damespullover, 6 vr. rokken, 5 onderlijfjes, 3 nachtponnen, 6 vr. directoors, 20 damesschorten, 6 pr. sokken, 6 manshemden, 7 mansborstrokken, 3 mansbroeken, 1 heerenpullover, 6 sporthemden, 5 jongenstruien, 14 jongensbroeken, 25 jongenshemden, 8 vr. hemden, 14 camisoles, 17 onderjurken, 8 meisjesborstrokken, 17 jurken, 3 blouses, 8 kinderdirectoors, 10 k. schorten, 23 paar handschoentjes, 2 mutsjes, 5 luierbroekjes, 12 luiers, 14 borstrokjes, 6 truitjes, 6 flanelletjes en 1 omspelder. Samen 342 stuks.

Statistieke beschouwing van den toestand der geringe plattelands bevolking in 1853 (I)

op de Veluwe langs de Zuiderzee, (gemeenten Putten, Ermelo, Elspeet, Harderwijk, (Hierden), Doornspijk, Oldebroek, Heerde en Epe (1).

Om den mensch in zijnen zedelijken en stoffelijken toestand te leeren kennen, moet men de natuur beschouwen, die hem omgeeft. Het uiterlijk gelaat van het landschap, de luchtstreek, de gesteldheid van den grond oefenen op de vorming van den mensch eenen beslissenden invloed uit. Anders is het karakter van den bergbewoner, dan dat van hem, die in de dalen of op de vlakten gevestigd is; anders ook reeds van den ingezetenen in Vriesland, dan van den bewoner der hooge Veluwe. De uiterlijke natuur drukt toch altijd iets van haar eigenaardigheden in het karakter van de menschen.

Wanneer het landschap, waarop wij onze lezers verplaatsen, in ons oog vele stille aantrekkelikheden bezit, moeten wij toch iets daarvan aan de omstandigheid toeschrijven, dat wij een gedeelte van dien leeftijd, waarin de natuur het sterkst tot den mensch spreekt, daarop hebben doorgebracht (2). Men hecht zich zoo gaarne aan alles, wat herinneringen uit onze jeugd opwekt, - uit dien tijd, wanneer het frissche waas nog niet van het leven gevaagd is, en de overeenstemming tusschen onzen oorspron-

kelijken aanleg en de schoonheden der natuur nog levendig gevoeld wordt. Zoo begrijpen wij, dat geen ander hetzelfde genot kan hebben op die eenzame wandelpaden, die men bij Elburg aantreft, in den omtrek van het huis te Putten, achter de Schouwenburg en Zwaluwenburg, of wel langs de oevers van de zee, waar wij op onze avondwandelingen onzen beminden leeraar, den Heer Coops (3) in gemeenzame gesprekken de kennis van de natuur aan ons hoorden ontvouwen. Wat genot, behalve dat van menig vergezigt, kan voor eenen anderen de zandige, dorre Wolberg opleveren, maar welk een feestdag was het voor ons allen, die de natuurkundige lessen van die leeraar bijwoonden, om op eenen schoonen zomerschen dag, dan eens geheel vrij af, met lange pijpen, in eenen boeren huifwagen, naar den Wolberg te rijden, daar in de diluviale steenen, waarin die zandheuvel zoo rijk is, gezamenlijk te mineralogiseren, - en vooral om daarna Veluwsche pannekoeken aan de Delle te nuttigen! Maar ook afgescheiden van de subjectieve bekoorlijkheid, welke de herinneringen van de jeugd aan een landschap kunnen bijzetten, gelooven wij, dat de Veluwe, waar zij door ze Zuiderzee gezoomd wordt, op een eigenaardig en een meer oorspronkelijk landelijk schoon, dan

vele andere druk bezochte streken, mag bogen. Meer binnenwaarts is het terrein heuvelachtig; menig verheven punt lokt tot de vestiging van een landgoed uit; men heeft er enkele uitgestrekte bosschen. Epe, Heerde en Vaassen zijn bloeiende dorpen, die ook zeker in het aangename seizoen door die Hollanders bezocht zouden worden, welke aan het stille landleven de voorkeur boven de woelige en weelderige drukte in de omstreken van Arnhem geven, en die liever eene boerenwoning met eene linde, een stulp met een wilden kersenboom, een troep schapen, de mestkar en de bezigheid van het eenvoudig landbedrijf, dan sierlijke toiletten, prachtige huizen en rijtuigen zien; maar men behoorde zich op die dorpen voor de ontvangst van vreemdelingen in te rigten. Moeijelijk zou men er thans geschikte vertrekken kunnen bekomen, om er het zomersaizoen door te brengen. Het dorp Nunspeet is in de laatste jaren met veel nette woonhuizen opgeklusterd.

Men treft er vele beken aan, die altijd een landschap vervrolijken, en men zoude er meer kunnen opsporen tot den aanleg van fabrieken, wanneer men daarop meer bedacht was. Onder de voorname landgoederen, welke meest strekken om de cultuur te bevorderen, en die zoo nuttig zijn tot instandhouding van hoog geboomte, kunnen geteld worden Molenkate, de Cannenburg, de Schouwenburg, de Essenburg, de ouden

Aller, enz.

Eenvoudig, als de natuur, is er ook de mensch, en de afzondering der streken, waar hij leeft, heeft hem meer van zijnen oorspronkelijken aard doen behouden, dan elders; hij is er minder besmet met de slechte zeden der steden, en is hij te gelijk minder opgewekt, minder ondernemend; hij wordt ook door geene felle hartstogten bewogen, en vervalt zeldzamer tot groote misdrijven. Langs de stranden der Zuiderzee heeft men uitmuntende uiterwaarden, en misschien groeit nergens overvloediger en gezonder gras en klaver. In de nabijheid van Harderwijk en Elburg zouden nog door bekrubbing en indijking aanzienlijke uiterwaarden aan te winnen zijn. Van den veldkant moet meestal de boer zich van hooi aan de zee gaan voorzien, wat gewis een groot ongerief voor hem is; doch de Heer Haasloop Werner maakt hier nog eene andere behatlingswaardige opmerking: "De ontginning van heidegronden," zegt hij, "moet gepaard gaan met uitbreiding der hooi- en weidelanden door ontwoekering aan de zee. Zoolang dit laatste geene plaats grijpt, worden de ontginningen tegen gehouden door de hooge prijzen van het natuurlijke veevoeder." De aanleg van kunstweiden is er nog onbekend, tenzij men hiervoor houdt, dat men eenen akker, waarvan de rogge ingeooft is, diep omploegt, en met koe-ale besproeit; hierop zaait men dan knollen en klaverzaad. *(wordt vervolgd)*

Wij lezen voor u:

Gedenkboek 1000 jaar Putterbosch (Putten)

Meer dan acht jaar is de samensteller van dit gedenkboek, Gijs Huisman, bezig geweest met het raadplegen van archiefstukken, notulen, acten e.d. Het gaat over de periode van 785-1980. Dit fraaie bos, grenzend aan Ermelo, heeft een rijke geschiedenis en het gedenkboek (101 pagina's tekst) is daar ruim van voorzien. Een aantal foto's en afbeeldingen verluchten het geheel. Voor u als lid van de OVE te koop voor 20 euro's. (Horsterweg 14).

De landbouw in Ermelo rond 1955.

Onder deze titel verscheen deze publicatie van het Rijkslandbouwconsulentenschap voor de Veluwe. Henk van Hartskamp heeft het 'bewerkt' en zo ontstond een interessant boekje over de landbouw in Horst en Telgt e.a. buurtschappen. Wat is er enorm veel veranderd in die bijna halve eeuw geleden. Interessant om te lezen en te vergelijken met nu, anno 2002. Een achttal foto's uit de collectie van Gert Staal geeft de wat dorre opsomming van cijfers, tabellen en zo een prettige entourage. Voor u als lid van de OVE te koop voor 3 euro's, (Horsterweg 14) Redactie.

Ut mien schooltied en loater

Wulie bin op nog meer scholen eweest. Dat zou je niet zégen, he? Mar we bin ok nog op zondagschool eweest. In 'De Hoeve', die sting achter de Zendingskark. As die bezet was zatten we wellus in ut gebouwtje van Piet Cronjé. Dat sting en stoat nog doar zo'n beetje tegenover. We leupen dan zowat altied over de Ouwe Telgterweg, langst de huzen van Ds. Timmer, dan over de Pastorieweg, woar ok nog weer huzen van die dominee stingen. Ik docht in de joaren dertig: 'Wat is die man riek!' Mar in de Armelose Almanak van

1999 las ik iets wat 75 joar elejen was (1924) en wel dat de Road (De Gemeenteroad en niet de karkeroad) an Ds. Timmer vriestelling verleend had van tolrecht op de Uddelermeerweg. Dan vraag je je eigen oaf: 'He'k m'n eigen dan zo sterk vergist?' Mar ik had ut dus over dat we op de Zondagsschool eweest waren. We gingen doar niet zo vaak heen heur. Zo rond de Karstdagen deëen we dat! Je kriegten dan mit Karst un pakje mit een gevulde koek, een sinaasappel, wat snoep en - vur zover ik m'n herinneren kan - een boekjen van

Van de Hulst zoas 't Plekje dat niemand wist' (hoe kan iemand doar noen over schrieven?) en 't Huisje in de sneeuw'. Dan gungen we nog een of twee keer en stopten dur dan weer mee, went dan hadden we de buit toch al weer binnen. Vut zover ik nog weet ging die Zondagsschool uut van de Zendingkark via ouwe vrouw van Ree, de vrouw van ut hoofd van de Openboare School in Armelo, woar ik al in m'n veurige stukjes over eschreven het. Ik bin ok nog in dienst eweest! Geliek mit onze oud-secretaris Eef Lubbersen. Zondags 'savus um een uur of half negen gingen we dan mit de bus terug van ons verlof. Ik mos dan noar Grave noar de kezern van de Landmacht en Eef mos noar Nijmegen noar de Luchtmacht-kezernes. Dat was in 1951, mar ik kan me noen nog herinneren dat we niet blie waren as ut verlof weer um was. In 2001 het ik nog een reunie ehad (50 joar). Ik was mar zo'n plattelands jong uut Armelo, die nog niks van de wereld ezien had (ja, Putten), mar ik had doar een hele mooie functie as Radio telefonist. Ja je leerde doar nog wel wat! 's Margus hadden we les in bajonet vechten, hoe je de vijand dur an mosten stecken en dur ok weer oaf mosten hoalen (op een strooizak) en 's middags hadden we wat wulie soldoaten 'Hemeltheorie' neumden en dan leerden ze je: 'Hebt uw vijanden lief, als hij u op de linker wang slaat, draai hem dan de rechter toe!' Wat mos ik doar

noen mee beginnen as Armelo's jongetjen? Dur sting in ut theorielokaal nog wel een mooie spreuk n.l.: Denkt aleer gij spreekt en terwijl gij spreekt denk dan nog! Noen moet ik nog weer denkan an iets wat op een grafsteen sting, toen we joar of 4 gelejen in Appelscha (da's een eind veerder as Putten!) waren, mar wat ik alweer vergeten was. Noen bin we dur van 't joar weer eweest en toe we langst dat karkjen kwammen zei ik tegen mien vrouw: 'Ho, effen oafstappen en kieken wat dur ok alweer op die grafsteen steet.' Die karkhofjes doar liggen zowat allemaal nog bie de kark of bie de klokkenstoel en die hen dan ok terecht nog de naam KARKHOF, liggend in de hof van de kark.

Mar 't ging dur um op te schrijven wat dur op die grafsteen sting. Ik het ut net zo lang elezen tot ik ut uut mien kop wist en dat mos wel umdat ik geen schriefgerei bie mien had.

Gij die hier staat te lezen (noen weet ik niet meer of ik dat dur bie verzunnen het of dat dat dur ok bie sting).

Zoals u nu bent,

Was ik voor dezen.

Zoals ik nu ben,

Zult gij ras wezen.

Toe'k dat net eschreven had, gebeurde dur iets dat veul ouwere Armeloers en veural bewoeners van Horst en Telgt dee schrikken. Wouter Besselsen kwam bie un verkeersongeval op de ouwe Rieksstroatweg op 26 jannewoarie 2002 op 83 joarige leeftied um ut leven en ik vien dat

zo'n bekende man wel un plekken verdiend in 't bloodjen van onze vereniging. Elke diensdag was Wouter op de markt. Net as veul anderen proatte ik dan effen mit hum, went meestal had ie dan wel een mooi oud verhaal te vertellen. Ut was een veul bespreuken man, die alles al-tied recht veur z'n raap zei, wat lang niet iedereen veur lief nam. Mar ut kwam dur zo oprecht uut dat iedereen Wouter een prima kerel vun wat ok te merken was an de veule minsen die bie z'n begrafenis waren. Mar Wouter is niet meer onder ons, al zal ie ons - al was ut alleen al deur z'n mooie verhalen - nog lang bie blieden.

P.S. Onze dochter Will Kraaij het ongeveer 6 joar mit veul plezier bie Wouter ewarkt en die zei over Wouter: 'Bij veel mensen was hij van harte welkom. Hier een bakje koffie,

daar een borreltje, ze zagen hem graag komen. Hij had altijd mooie verhalen en prachtige spreuken. Ik denk dat zijn woorden de komende tijd nog door menigeen herhaald zullen worden, 'Wouter zou zeggen...'. Hij had ook nog veel plezier aan zijn konijnen en kippen, menigeen haalde eitjes bij hem. Er verdwijnt met hem een prachtig mens, een stukje geschiedenis. Aan ons zijn de herinneringen, want zo iemand vergeet je niet meer. Bedankt Wouter, je was een bijzonder mens. Velen zullen jou missen.'

Zo is ut wel weer genoeg. Tot de volgende keer,

Aart Kraaij

(Advertentie)

GROTE BOEKENVERKOOP TE ERMELO

Wegens de enorme voorraden houdt het Boeldag-comité op zaterdag, 22 juni a.s. een grote boekenverkoop.

Plaats: de Hoeve, naast de Oude Kerk te Ermelo.

Tijd: van 10.00 - 15.00 uur.

Alle rubrieken, zoals theologie, literatuur, wetenschap, geschiedenis e.d. zijn aanwezig. Ook veel boeken voor de jeugd en voor de vakantie!

Sla uw slag op de (boeldag) Boekendag! Vrij entree.

Info: (0341) - 552560.

Wat gaan we doen in het nieuwe seizoen?

Inmiddels zijn de voorbereidingen voor de verenigingsbijeenkomsten in het seizoen 2002-2003 in volle gang. Afspraken met sprekers worden gemaakt, de zaalruimte wordt besproken en over de invulling van de onderwerpen wordt nagedacht. Allemaal zaken waar we aan de vooravond van de zomer al druk mee doende zijn om u als lid weer een aantal boeiende 'Ermeloo-avonden' te kunnen aanbieden. Gelet op het groot aantal belangstellenden op de lezingen van de afgelopen verenigingsjaren mogen we concluderen dat deze avonden aan de verwachtingen van onze leden voldoen.

Door een ruime variatie aan onderwerpen en een hoog 'Ermeloo-gehalte' denken we dat er wederom voor 'elck wat wils' te vinden is. Ruimschoots voor elke lezing ontvangt u een convocatie met een gedetailleerde beschrijving van hetgeen u verwachten kunt.

We hopen elkaar ook in het nieuwe seizoen te mogen begroeten. Weet u zich alvast van harte uitgenodigd! Het programma ziet er als volgt uit:

Woensdag 25 september 2002: neemt drs. P. Nijhof uit Nieuwegein ons mee 'op reis' langs het Industriële Erfgoed in de provincie Gelderland. Zoals u weet kennen we in Ermelo ook een klein industrieel monument: de voormalige dakpannen-

fabriek/smederij van Knevel aan de Hamburgerweg.

Woensdag 27 november 2002: zal dr. H.J.A. Berendsen uit Wijk bij Duurstede een lezing houden onder de titel 'IJstijden en hun gevolgen voor het Nederlandse landschap'. Een periode die ook van invloed is geweest op de vorming van het landschap in Ermelo en omgeving. De stuwwallen zijn hiervan nog de stille getuigen. De Veluwse stuwwallen zijn, blijkt uit recent onderzoek, de grootste en hoogste ter wereld.

Woensdag 29 januari 2002: laat de heer P. Tazelaar uit Voorthuizen, die we nog kennen van de prachtige diavoorstelling over Sta-verden, ons kennismaken met de 'Buitenplaatsen op de Veluwe'. Van de twintig bekende en minder bekende landgoederen op de Veluwe zullen o.a. de landgoederen Oldenaller, de Schaffelaar, de Vanenburg, de Essenburg en Zwaluwenburg aan ons voorbijkomen.

Woensdag 26 maart 2002: neemt Gerrit de Graaff uit Barneveld, auteur van vele boeken en de man van het bekende wekelijkse radiopraatje 'De boom van de week' bij Radio Gelderland, ons mee in woord en beeld, naar een 400 jaar oude boerderij in de driehoek tussen Voorthuizen, Putten en Nijkerk. Er

zijn maar weinig boerderijen in Nederland waar zoveel foto's van zijn gemaakt als deze. Welke boerderij het is blijft nog even een verrassing. In het kader van het Jaar van de Boerderij 2003 is deze lezing zeer toepasselijk. Tevens bestaat deze oude boerenhoeve met drie hooibergen en twee schaapskooien dan exact 400 jaar.

In mei 2003 willen we het seizoen besluiten met een nog nader te bepalen excursie. U wordt hier tijdig van op de hoogte gebracht.

De jaarlijkse Algemene Ledenvergadering staat gepland voor woensdag 26 februari 2003 in 'De Hoeve' naast de Oude Kerk, aan de Kerkbrink te Ermelo.

Dick van Wijngaarden
Secretaris.

Ermelo, anno 1941/42 (X)

Bij de opheffing van de gemeenteraden op last van de bezetter ingaande 1 september 1941 waren daarin voor de afdeling Ermelo in de zomer van 1939 gekozen: H.L. Rijkers, G. van Emst, E. Dekker en D. de Gier. Laatstgenoemde met voorkeursstemmen (C.H.U.). Voor de A.R.P. hadden zitting: Corns Versteeg, L.J. Roelofsen en C. Dooijeweerd. Dooijeweerd kwam in de plaats van A.G. Kennemans, die was gekozen. Hij mocht deze functie niet aanvaarden in verband met zijn functie als stationschef N.S. De S.G.P. deed toen intrede in de raad door de verkiezing van Peter van 't Slot (Elspeet). Rijkers en Versteeg

werden herkozen als wethouders. H.L. Rijkers bleef in functie als plaatsvervangend burgemeester.

In negentien een en veertig bleef het verenigingsleven vrijwel intact. Zo lezen we van de jaarvergadering van de protestants christelijke wijkverpleging "Ziekenzorg" met als wijkverpleegster Mej. Neeltje Binnendijk: "Er zijn 906 leden". De vaktekenschool "Patrimonium" heeft 40 leden en de bestuursleden zijn: A. van Ramshorst (voorzitter); S. Zanting (secretaris); J. H. Kappers (penningmeester); J. Terpstra en Kl. Groen. In september heft de vereniging zich op in verband met inbeslagname van het gebouw door

MAZIER

Leuvenumseweg 19
Ermelo
Telefoon 554500

BOSAL UITLAAT DEALER

voor occasions
benzine

QUICKSERVICE STATION

het Nederlandse Arbeidsfront. De Christ. Oratoriumvereniging voert o. l. v. Maarten van Ree "die Schöpfung" van Haydn uit; "Excelsior" geeft een vrolijk zaalconcert in Christ. Volksbelang en in de zomer concerten op 't Weitje.

Er zijn zwemfeesten in het Bosbad en feestavonden bij het Kanomeer. Dit is een greep uit tal van activiteiten op verenigingsgebied. Er wordt zelfs nog een club van motorrijders opgericht onder auspiciën van een landelijke vereniging.

Ingaande 1 oktober 1941 komt er een verplichte winkelsluiting: 's avonds om 6 uur en zaterdags om 7 uur.

Voordien was de sluiting om 8 uur en zaterdags om 10 uur. Op de scholen wordt het 7e en 8e leerjaar ingevoerd en moet wekelijks tenminste drie uur Duitse les gegeven worden. Ook het vak gymnastiek wordt verplicht. De namen van de Joodse leerlingen moeten worden doorgegeven aan de burgemeester. Besturen en schoolhoofden krijgen te maken met verboden boeken; met de opdracht aanplakbiljetten voor de Jeugdstorm en de Waffen SS op te hangen; met de schaarste aan leermiddelen en brandstoffen en vorderingen van schoolgebouwen door de Wehrmacht.

Per 1 augustus 1941 herdenkt de heer Evert Sonnenberg zijn veertigjarig jubileum als onderwijzer. Deze geboren Puttenaar was van 1901 - 1908 onderwijzer in Den Haag; van 1908-1921 te Oostendorp (Gld.) en sinds 1 september 1921 hoofd van de Her-

vormde school aan de Putterweg. Hij was actief werkzaam op kerkelijk gebied, zoals ouderling van de Hervormde gemeente; op politiek terrein als voorzitter van de Christ. Hist. Kiesvereniging "Ermelo (dorp) & Speuld" en op maatschappelijk gebied. In 't Jeugdgebouw wordt hem een receptie aangeboden. Hij zal per 1 januari 1943 wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd zijn onderwijzersloopbaan beëindigen en opgevolgd worden door de heer H. de Graaf. Sonnenberg was de laatste officiële voorzanger/voorlezer in de kerk. Die functie werd bij zijn pensionering opgeheven.

De brandstoffschaarste speelt ook een rol bij de kerkdiensten. Deze worden aangepast qua de duur en de kerkbezoekers wordt aangeraden "zich warm te kleden en eventueel een stoof mee te nemen".

Bij "Palmbosch" (einde Zeeweg) wordt door de bezetter een oefenschietplaats aangelegd, welke vanaf juni 1941 in gebruik wordt genomen (zie ook: van 't Erf van Ermel nr. 5 van jan. 1999, pag. 24).

Aan de C. N. school aan de Kerkklaan vindt wisseling van 't hoofd plaats. De te Nijkerk geboren A. van Ramshorst gaat met vervroegd pensioen (hij was vanaf 1911 hoofd) en wordt opgevolgd door de heer F. Venema. Deze was sinds 1920 aan de school werkzaam.

Bij de P.T.T gaat de besteller Jannes Vlijm, geboren 14 februari 1882 te Putten met pensioen en wordt de

hulpbesteller Hein van Loo, geboren 27 januari 1883 te Oude Pekela bevordert tot besteller. Zijn broer Einto (geb. 5 oktober 1887) blijft hulpbesteller.

In de zomer van een en veertig zijn er nog veel pensioengasten in Ermelo; ook in Putten wordt dat geconstateerd. 't Zal de laatste min of meer zorgeloze zomer worden, want na de inval in Rusland (22 juni 1941) worden de maatregelen van de bezetter steeds grimmiger. En dat betreft vooral onze Joodse landgenoten en het verplicht gaan werken in Duitsland met als gevolg het op gang komen van het onderduikercircuit.

Overall verschijnen bordjes met "Voor Joden verboden". Vanaf 23 mei is er een verplichte arbeidsdienst voor mannen van 18 – 25 jaar (de z.g. Koenraad's). De arbeidsdienst duurt een half jaar. Medio juni komt er een verplichte inlevering van koperen, nikkelen, tinnen en loden voorwerpen ten gerieve van de oorlogsindustrie van Duitsland.

Blijkens een bericht in "de Harderwijker" wordt er veel clandestien geslacht op de Noordwest Veluwe. Dit blad geeft geregeld verslag van de zittingen van de politierechter te Zutphen. C.W. uit Ermelo slachtte een varken en krijgt een week celstraf; W.M. slachtte twee varkens en een kalf en moet twee weken "zitten".

Tengevolge van de reorganisatie van de pers en de schaarste aan papier komt er ingaande 1 oktober 1941 een verschijningsverbod voor een aantal

plaatselijke-, en regionale bladen. Voor de Ermeloërs betreft dit de "Nijkerksche Courant" (uitg. wed. I. Malga), opgericht in 1869; de "Schilders Courant" uit Harderwijk en de "Ermeloër", een z.g. kopblad van de "Veluwsche Bladen" (uitgave D.J. Wuestman). Zowel in Nijkerk als in Harderwijk e/o wordt actie gevoerd dit te verhinderen. Zo gaat burgemeester H.M. Martens met zijn collega, mr. H.C. Vos uit Harderwijk op bezoek in Den Haag. Ook de heer Wuestman gaat mee. Zij pleiten ervoor dit verbod op te heffen, maar kregen nul op request. Zij werden zelfs "onbeschoft" bejegend. Eis was namelijk, dat wekelijks een hoofdartikel van de N.S.B. zou worden opgenomen en dat werd geweigerd.

Daarop werd besloten door de burgemeesters van Ermelo en Harderwijk een blad "Officiële mededelingen van de gemeentebesturen" uit te geven met gemeentelijk-, en distributienieuws. Te verschijnen op zaterdag voor drie stuivers per maand. 't Is 48 keer verschenen en wordt met ingang van 3 oktober 1942 verboden.

Dan blijft verschijnen de "Veluwsche Courant" van uitgever/drukker Hooijberg te Epe.

't Verschijningsverbod van oktober 1941 gold uiteraard ook voor kerkbladen. Ook in dat opzicht wilde de bezetter één orgaan voor de hele regio.

H.J. van Beek

DUITSE TROEPEN IN ERMELO EN HARDERWIJK OP 14 EN 15 MEI 1940

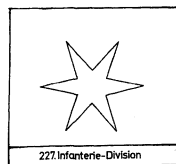
Aan de vooravond van de 10 mei 1940 hadden de Nederlandse troepen Harderwijk verlaten. De stad was niet opgenomen in het Nederlandse verdedigingsplan maar moest evacués en vluchtelingen opvangen en onderbrengen. De dichtstbijzijnde opstellingen van het Nederlandse leger, voorposten van het IV Legerkorps dat het noordelijk deel van de Grebbelinie bezette, waren ingenomen door eskadrons van het 5e Regiment Huzaren en bevonden zich in Ermelo en Speuld. Na de inval van de Duitsers kreeg Harderwijk de eerste dagen alleen te maken met evacués uit Nijkerk en veel Nederlandse militairen die terugkeerden uit de IJssellinie om zich achter de Grebbelinie terug te trekken. Van het binnengevallen Duitse leger merkten de bewoners, behalve dan veel overvliegende Duitse vliegtuigen en artilleriegebulder vanuit de omgeving van Amersfoort, de eerste dagen weinig. Op dinsdag 14 mei tegen de avond veranderde dat allemaal. Waren het 's morgens nog maar vier Duitse militairen die Harderwijk binnenreden in de avonduren waren dat er vele honderden. In dit artikelje wilde ik vertellen om welke Duitse eenheden het ging, waar ze vandaan kwamen en wat ze onder andere in Harderwijk deden (1)

'X Armee Korps'

Op 10 mei om vijf voor vier in de

morgen overschreden de 1e 'Kavalleriedivision' tussen de Dollard en Coevorden en 'X Armee Korps' (10e Legerkorps) met twee divisies tussen Oldenzaal en Winterswijk de Nederlandse oostgrens. De opdracht van 'X Armee Korps' op die 10e mei was zoveel mogelijk bruggen over de IJssel in handen zien te krijgen, snel door te stoten naar de Grebbelinie, deze linie te doorbreken en zich gereed te maken voor de inzet tegen de Vesting Holland. Voor deze taak beschikte 'X Armee Korps', onder bevel van 'General-Leutnant' Christian Hansen, over onder andere:

de 207e Infanteriedivisie versterkt met onder meer de SS Standarte 'Der Führer'. De divisie werd ingezet in het gebied Westervoort - Doesburg om van daaruit door te stoten via Arnhem - Ede - Wageningen naar de Grebbeberg; de 227e Infanteriedivisie, onder bevel van 'General-Major' F. Zickwolff. Van deze divisie zijn op 14 en 15 mei eenheden in de gemeenten Ermelo en Harderwijk geweest; de 526e Grenswachtdivisie die slechts in de buurt van de Nederlandse oostgrens is opgetreden en mogelijk daar enige tijd als bezetingsmacht heeft gefungeerd.

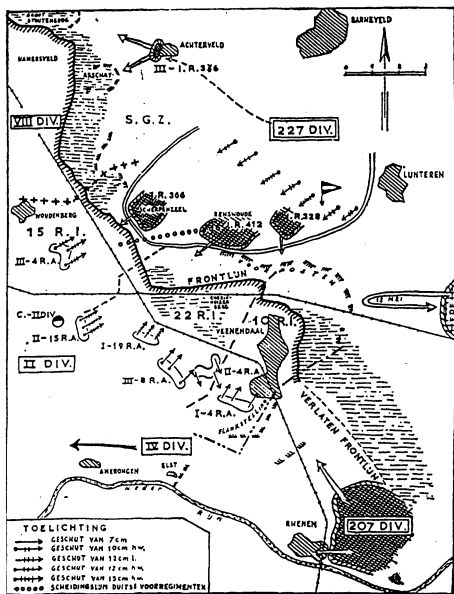
227 Infanteriedivisie

De divisie, voor het merendeel bestaande uit dienstplichtige militairen, werd op 26 augustus 1939 operationeel (zie figuur 1) in de omgeving van Krefeld. Tijdens de Poolse veldtocht beveiligde ze de Duitse westgrens in de Eifel in het gebied Echternach - Vianden. Eind november 1939 verplaatste de divisie zich naar een verzamelgebied omgeving Rheine - Bentheim - Otrup - Kroesfeld. Vanuit dit gebied begon zij haar aanval op Nederland. Na de overschrijding van de oostgrens trok zij via Overijssel en Gelderland op tegen het noordelijk gedeelte van de Grebeline. De divisie slaagde er echter niet in een doorbraak in deze linie te bewerkstelligen. De terugtocht van de Nederlandse troepen uit de Grebeline gevolgd door de capitulatie maakte het voor de divisie mogelijk zich via de provincie Utrecht te verplaatsen naar Zuid-Holland waar zij enige tijd als bezettingsmacht fungeerde. Van hier vertrok zij via België naar Amiens in Frankrijk om in dit land ingezet te worden in het gebied Dieppe - le Havre. In oktober 1941 verplaatste de divisie naar het oostfront waar zij na vele gevechten in februari 1945 bij Danzig ten onderging.

De organisatie van 227 Infanteriedivisie

De divisie had een oorlogssterkte van ongeveer 17.500 man maar was aanzienlijk versterkt (Tabel 1)

waardoor haar sterkte ongeveer 22.500 à 23.000 man bedroeg. De belangrijkste gevechtseenheden waren: 328e, 366e en 412e Infanterie Regiment; Elk regiment bestond uit een staf, een verbindings-, verkenning- en pioniersectie, een pantserafweer- en een infanteriegeschutcompagnie, drie infanteriebataljons en een zogenaamde infanteriecolonne (een verzorgingseenheid) en had een totale sterkte van ongeveer 2500 man. 227e Wielrijdersbataljon (Radfahrer Bataillon 227) Dit bataljon, samengesteld uit drie compagnieën wielrijders, werd per 1 maart 1940 versterkt met een wielrijder verkenningsskadron ('Radf. Aufkl. Schw. 227') Deze eenheid als geheel wordt ook wel aangeduid als 'Aufklärungs Abteilung 227' (2) SS Leibstandarte 'Adolf Hitler' onder bevel van SS 'Standarte Führer' Sepp Dietrich (later bekend geworden door zijn optreden bij 'Market Garden') was als versterking toegevoegd aan de divisie. Dit volledig uit vrijwilligers bestaande gemotoriseerde regiment was afkomstig van de SS 'Totenkopfdivision' en had een sterkte van ongeveer 3300 man. De organisatie kwam overeen met die van een infanterie regiment aangevuld met een compagnie tirailleurs motorrijders en een peloton van 8 pantserwagens. Eén bataljon van dit regiment was als legerkorpsreserve onder bevel gesteld van 'X Armee Korps'. Op de 12e mei werd deze eenheid reeds aan de sterkte van de

divisie onttrokken voor inzet in Noord-Brabant. Het merendeel van de troepen van de divisie verplaatste na de IJssel te voet en met paard en wagen. Behalve het SS Regiment waren weinig eenheden volledig gemotoriseerd alhoewel bijna elke eenheid wel beschikte over enige gemotoriseerde transportmiddelen.

De opdracht van 227 Infanteriedivisie De divisie had als eerste aanvalsdoel gekregen de overgangen over de IJssel bij Zutphen en Deventer zeker te stellen en vervolgens door te stoten naar de Grebbelinie en Amersfoort te nemen. Om deze taak uit te voeren trad de divisie op met drie zogenaamde 'Schnelle Gruppen', Noord, Midden en Zuid, teneinde op

drie verschillende plaatsen verrassend de IJssel over te kunnen steken. Omdat alle bruggen over de IJssel en veel bruggen over het Apeldoornskanaal door de Nederlandse militairen onklaar waren gemaakt en de divisie lang op brugslagmateriaal moest wachten liep ze veel tijdsvertraging op. Pas de 11e mei vanaf ± 15.00 uur was het mogelijk via brugslag bij Deventer alle eenheden over de IJssel te krijgen hetgeen eerst de 12e mei was voltooid. Het 3e Bataljon van 366 Infanterieregiment (III/IR 366) bereikte in de vroege ochtend van die dag reeds Barneveld in de middag gevolgd door de hoofdmacht. III/IR 366 werd in de loop van de dag ingezet tegen Achterveld. 227 Wielrijdersbataljon, dat deel uitmaakte van de 'Schnelle Gruppe Sud', was de 11e mei na overschrijding van de IJssel en het Apeldoornskanaal verder getrokken richting Harskamp {'s middags slaagde een kleine eenheid van dit bataljon erin de zender Kootwijk in bezit te krijgen (3)} De rest van de Divisie volgde via de as Beekbergen - Barneveld en concentreerde zich de 12e mei in de omgeving van de laatstgenoemde plaats. Op die dag voerde de 'Schnelle Gruppe Sud' verkenningen uit tegen de Nederlands voorposten bij Amersfoort om doorgangen door de inundaties te vinden.

P. Yska

(wordt vervolgd)

Abraham Thonissen

Misschien heeft deze naam voor u een bekende klank. In de Oude Hervormde kerk is een strijkbalk aanwezig met daarin de inscriptie: AO 1632 ABRAHAM THONISSEN. Bij de voorlaatste restauratie (1939) is deze te voorschijn gekomen.

Jaren geleden kwam ik de naam mr. Abraham Tonis tegen in een artikel over het torenuurwerk in Nijkerk.

Het ging om een timmerman. Daarvan heb ik ook al eens melding gemaakt in een stukje in ons blad. Recent kwam ik de naam weer tegen. In 1625 woonde een zekere Aert Henricxen (wiens broer Gert een kar- of voerman was in Ermelo) in Nijkerk bij Abraham den Timmerman. In 1638 wordt diens naam nogmaals genoemd. Het is niet zo waarschijnlijk dat een plaatselijke

timmerman de restauratie van de kerk in 1632 zou kunnen hebben uitgevoerd. Gezien de genoemde jaartallen en het tijdstip van restauratie begin ik steeds meer te denken aan een rol voor deze Nijkerker meester timmerman. Wie weet wat onderzoek in de Nijkerker archieven nog kan opleveren.

Hans van Dijk

1. G. Beernink, „Nijkerks Uurwerk en klokkenspel, Gelre deel XIII (Arnhem 1910), 423
2. Mededelingenblad "Ermelloo", 1e jaargang nr. 3 (april 1993), 47,48
3. E.L. Steinmeier, Register van overleden keurmedigen van de Kelnarij van Putten 1389 – 1681 (Barneveld, 1993) ,163

Boerderijen in en om Ermelo

De Heuvel

Deze aflevering gaat over De Heuvel, de enige boerderij die nu nog te vinden is op het terrein van GGZ Meerkanten, landgoed Veldwijk. De lange tijd door "Boer Bosch" en zijn gezin bewoonde boerderij is goed zichtbaar vanaf de Oude Nijkerkerweg in de bocht waar je de woonwijk "De Maat" kunt binnengaan. Wie de boerderij niet kent, zou eens op een mooie zondagmiddag een wandeling

moeten maken in dit deel van Veldwijk. Het tracé van de weg is hier nog zoals dat vroeger gebruikelijk was. Hij loopt eigenlijk over het erf, tussen de bedrijfsgebouwen door. Nu is een deel daarvan verdwenen, maar met een beetje fantasie kun je je voorstellen hoe het is geweest. Het voorhuis en de tuin met nog enkele hoogstamvruchtbomen bieden een aanblik die oorspronkelijk aan doet en ook zeldzaam is in onze ge-

meente. Helaas loopt de weg (voorheen de Engweg) nu dood voorbij De Heuvel. Een wandelaar of fietser kan echter wel om het gebouw de Oosterhoorn heen en is dan in een wip in het centrum van Ermelo. Dit artikel geeft enig zicht op het lange verleden van De Heuvel. Dat "lange" lijkt een beetje overdreven. In de voorgevel staat immers duidelijk het jaartal 1867 te lezen. Jazeker, maar de boerderij is van veel vroeger datum. Eigenlijk zou de lezer mijn verhaaltje over de boerderij Veldwijk (Van 't Erf van Ermel nr. 24) erbij moeten pakken. Een deel van de eigendomsgeschiedenis van De Heuvel is namelijk dezelfde als die van Veldwijk. Het daarbij afgebeelde kaartje toont ook het onderwerp van dit artikel.

De geschiedenis van de boerderij is ongetwijfeld minder dor dan dit artikel. Het vervelende is echter dat deze zich grotendeels aan onze waarneming ontrekt. Daarvoor is ook wel een oorzaak aan te wijzen. Daarop kom ik straks nog even terug. Wat ik de lezer te bieden heb, is een opsomming van eigenaren die ik tot nu toe gevonden heb en enige toelichting daarop. Om het overzichtelijk te houden heb zijn deze in chronologische volgorde in het volgende staatje opgenomen. Wat direct opvalt, is dat de bekende ouderdom van het erf met 275 jaar is verlengd.

Eigenaren

1592 Gerritje Harberts (haar twee kinderen: Egbert en Johan Harberts de ene helft Hessel Alberts de andere helft

1623 Hessel Aelberts' erfgenamen met Jan Herberts

1649 Jan Harberts cum suis

1679 Juffr. Arnolda Wolfs als erfgename van Zal. Jan Harbers Groll en Peter Feith met Agneta Cock, echtelieden, de ene helft; Rutgerus van Hulsen en zijn zusters de andere helft. Beide helften verkocht aan Theodorus Triglandus

1712 Hans Hof en Cornelia Willemina Toewater de helft

1724 Vrouwe Johanna Elysabeth De Beyer, weduwe van Johan van Brien, eigenares van De Heuvel. Aangekocht van Vrouwe Jacoba Catharina Trigland

1770 Reiniera Johanna van Brien, douairière van wijlen de Heere Reinier Otto Schrassert, verkoopt De Heuvel aan H.C. van de Graaff en Petronella van Castricum.

1810 De Heuvel behoort tot de nalatenschap van H.C. van de Graaff enechtgenote.

In 1592, nu 410 jaar geleden, bestond De Heuvel dus al. De eerste drie vermeldingen tonen wel verschillende spellingen (Huevell, Hoevel en Hoeve met een gerechtvaardigd vermoeden dat daarachter nog een "l" is bedoeld) maar het is onmiskenbaar dat het in alle gevallen om De Heuvel in Veldwijk gaat.

In alle gevallen wordt ligging in Telgt vermeld. Veldwijk werd destijds meestal niet als afzonderlijke buurtschap onderscheiden. De namen van de eigenaren vertonen ook continuïteit. Zoals in 1679 wordt vermeld, gaat het om leden van de familie Grol uit Harderwijk die we ook in het artikeltje over Grols Erf in Horst zijn tegengekomen. Vooral in de 16e en 15e eeuw was dit een vooraanstaande Harderwijker familie. Mij is niet bekend of daarvan een gepubliceerde genealogie bestaat. Ondanks het feit dat ik inmiddels beschik over behoorlijk wat gegevens van leden van deze familie is het nog niet gelukt om daarvan een logisch geheel te maken. In die tijd hertrouwen weduwen en weduwnaars vaak weer heel snel, dikwijls ook met een nieuwe partner die uit een vorig huwelijk al kinderen had. Het is een grotendeels voor mij onbegrijpelijk conglomeraat van nauw verwante personen met achternamen als Grol, Brincks, Greve, Wolfs, Cock en Keyser. Daardoor is het mij ook nog niet gelukt om te verklaren op welke wijze Juffrouw Arnolda Wolfs erfgename kon zijn van Jan Harbers Groll. Ditzelfde geldt voor Peter Feith en Agneta Cock. Wij aanvaarden dit als een vaststaand feit en constateren dat deze eigenaren van een half erf plus de eigenaren van de andere helft kort na elkaar besluiten om hun helft te verkopen aan Theodorus Triglandus. Ook deze persoon zijn we in deze reeks al eens tegengeko-

men, namelijk als eigenaar van de boerderij Veldwijk. Hij was hoogleraar in Harderwijk. Hans Hof hebben we eveneens ontmoet als eigenaar van Veldwijk. Inmiddels is duidelijk geworden dat hij gehuwd was met een kleindochter van de hoogleraar Trigland, namelijk met Christina Cornelia Trigland. Hans Hoff was ritmeester in Staatse dienst. Het paar moet de helft van De Heuvel hebben geërfd. De andere helft is door een dochter van Theodorus Trigland (Jacoba Cathrina) verkocht aan het echtpaar Van Brienen. Vermoedelijk heeft dit echtpaar ook de aan Hans Hoff toebehorende helft gekocht. De geschiedenis van hereniging van helften zou zich dus hebben herhaald. Johan van Brienen was van beroep advocaat. Hij is enige jaren muntmeester geweest en een aantal malen schepen in Arnhem. Daarnaast bekleedde hij verschillende andere hoge ambten. Uit zijn huwelijk met Johanna Elysa-beth de Beyer kwamen 11 kinderen voort. Een zoon werd ontferd omdat hij zijn moeder dermate had mishandeld dat zij er blauwe plekken van had overgehouden. Bij het testament van Johanna Elysa-beth en de daarbij behorende akten staat in de marge aangetekend dat de eerder gemaakte regeling rond het erve in Veldwijk in stand bleef. Kennelijk was dus al eerder De Heuvel toegewezen aan Reinier Otto Schrassert en zijn vrouw. Schrassert was ook een telg uit een belangrijke Harderwijker familie, waaruit o.a. ook de bekende jurist en

Harderwijker geschiedschrijver Johan Schrassert voortkwam. In 1770 wordt De Heuvel verkocht aan het echtpaar Heribert Cornelis van de Graaff en Petronella van Castricum. De kopers hebben in die zelfde periode ook diverse boerenerven in Horst verworven. De vader van Heribert, Jacob Winter van de Graaff, vestigde zich in 1719 in Harderwijk. Hij bekleedde diverse hoge bestuurlijke ambten. In 1735 kocht hij het Kinderhuys of Kindergoed in Telgt . Zoon Heribert trad in zijn voetsporen, was schepen en diverse malen burgemeester van Harderwijk en waardijn van de Gelderse Munt. In 1810 behoorde De Heuvel nog tot het onverdeelde bezit van de kinderen van het echtpaar Van de Graaff. Vermoedelijk is het erf in een van de volgende jaren verkocht aan de heer R.W.H. van Broekhuysen te Harderwijk. Hierna loopt de eigendoms-geschiedenis parallel aan die van de boerderij Veldwijk. Kort gezegd: Rond 1830 waren beide boerderijen nog het eigendom van de heer Van Broekhuysen en zijn echtgenote. Het echtpaar woonde in Harderwijk, in de Donkerstraat. Na hun overlijden werd hun schoonzoon, de heer J.D.C.C.W. de Mol eigenaar. In 1864 kwam het geheel in handen van mevrouw Chevallier-Stienstra. Dan volgt het bekende verhaal van haar zoon die het landgoed verkocht aan de Vereeniging tot Christelijke Verzorging van Krankzinnigen en Zenuwlijders in Nederland.

Bewoners

Uit het verre verleden zijn maar enkele namen bekend van pachters van De Heuvel. In 1649 was dat Lubbert Dercks. Kerkboeken noemen Cornelis Jans in 1686 en Gerrit Jurriaans in 1710. Verder wordt nog genoemd Jan Woutersen, wiens zoon Drees later de achternaam Van den Heuvel zou aannemen. De lezer die hier is aangeland, verdient overigens een compliment voor zijn volharding. We arriveren in wat recentere tijden waaruit wat meer bekend is. Toen het landgoed Veldwijk werd omgezet in een ziekenhuis, kreeg de pachter van De Heuvel de status van zetboer. Hij verbouwde producten die aan de instelling werden geleverd. In de begintijd was dat Willem van Loo, overgrootvader van onze huisdrukker Bolhuis. Willem van Loo was zeer actief in politiek en kerk. Hij was al vanaf 1872 diaken in de Nederlands Hervormde Kerk. In 1887 was hij samen met zijn voormalige landheer, M.J. Chevallier, en de heer H. Vlieg initiatiefnemer tot de Doleantie in Ermelo. In een aan alle leden van de plaatselijke kerk toegezonden brief stond te lezen: "Allen die de afwerping van het juk der SYNODALE HIERARCHIE voor noodzakelijk houden, en behoefte gevoelen om den treurigen Kerkelijken toestand, ook in Ermelo, onder biddend opzien tot den Heere, onze God, met elkaar te bespreken, worden uitgenoodigd op vrijdag 4 maart 1887 des namiddags te zes uur, ten

huize van W. van Loo te Veldwijk bijeen te komen". Op de deel van Willem van Loo ligt het startpunt van de Gereformeerde Kerk van Ermelo. Dat de heer Van Loo hierbij betrokken bleef en ook actief bleef, daarvan getuigen twee ingemetselde stenen in de Immanuëlkerk aan de Stationsstraat. De ene herinnert aan de eerste steenlegging van de kerk in 1898, de andere aan die van de toren in 1921. Als opvolger van Willem van Loo werd Jacob Sevinga aangesteld. Hij trad in 1896 in dienst van Veldwijk als verpleger. Medio 1903 volgde de aanstelling tot boer in dienst van de inrichting. Toen zijn vrouw in 1921 overleed bleef hij achter met drie kinderen. Hij hertrouwde met de weduwe Oosterhuis, die ook drie kinderen had. Samen hebben zij nog een zoon gekregen, Wim Sevinga. Sevinga werd als bewoner opgevolgd door J. Bosch. Naar verluidt zou in 1925 een einde zijn gekomen aan het werken met zetboeren. De bewoner van De Heuvel was vanaf dat moment een gewone pachter, zij het dat nog wel levering van producten aan Veldwijk plaatsvond. De heer Bosch is mogelijk in 1925 bewoner geworden. Hem treffen we nog aan in 1938. Diens zoon Eibert heeft het bedrijf voortgezet en werd ook de laatste in een lange reeks van agrariërs die hier hun bedrijf hebben uitgeoefend. In de jaren zeventig moest hij het bedrijf beëindigen, waarna hem een baan werd aangeboden bij Veldwijk.

Het echtpaar Bosch mocht in de boerderij blijven wonen.

Een aantal eigenaren en bewoners uit het verleden is achterhaald. Veel meer kan ik over De Heuvel niet vertellen. Een van de oorzaken is het feit dat het hier gaat om een vrij, allodiaal goed. Zo staat het vermeld bij de verkoop in 1770. Voor de Franse Tijd bestond in ons land een ander rechtssysteem. Ook met betrekking tot bezit en eigendom was er een andere en ingewikkelder regeling, maar juist bij een allodiaal goed komt dat het dichtst bij ons begrip eigendomsrecht. Men bezat zo'n goed krachtens eigen recht en "hield" dit niet namens een grondheer. In het laatste geval sprak men van bijv. leengoederen, dienstgoederen en hofhorige goederen. Bij die verhouding hoorde vaak ook een administratie die in een archief bewaard is gebleven. Zoals we gezien hebben, ging De Heuvel van de ene familie over naar de andere. Als er al documenten hebben bestaan, dan zijn ze of verloren gegaan of zij zijn moeilijk te vinden, want ergens berustend in een familiearchief. Een andere oorzaak is dat De Heuvel al voor de komst van het Kadaster als het ware ingelijfd is in het bezit van Van Broekhuysen. In de notariële akten staat niet afzonderlijk opgesomd welke landerijen juist bij deze boerderij hebben behoord. Daarom is er weinig te zeggen over de grootte ervan. Het enige bekende gegeven is

dat er een plicht op het erf rustte om jaarlijks 24 koppen rogge te leveren aan de kerk. Dit is gelijk aan wat relatief grote oude erven in Ermelo moesten leveren.

De boerderij zelf

Hoe zit het nu met de ouderdom van de boerderij? We hebben gezien dat de gevel het jaartal 1867 toont, maar dat het erf veel ouder is. De heer Schuurmans Stekhoven die in de jaren dertig een artikel over Veldwijk schreef, vertelde daarin dat de familie Chevallier het landgoed in enigszins vervallen staat had aangekocht. Hij gaf aan dat De Heuvel door de nieuwe eigenaars werd opgeknapt en dat het jaartal in de voorgevel daaraan herinnerde. Dit klinkt aannemelijk. De auteur kon overigens destijds nog profiteren van mededelingen van Ermeloërs die herinneringen hadden aan die tijd. Boven de deeldeuren staat in de sluitsteen ook een jaartal vermeld: 1883. In dat jaar zou de boerderij met twee traveeën zijn verlengd. In de linker zijgevel bevinden zich nog grote bakstenen, moppen genaamd, die kunnen dateren uit de 15e eeuw. Het Gelders Genootschap veronderstelde dat deze zouden kunnen zijn hergebruikt. Hoewel dat ook heel goed mogelijk is, is het lang niet uitgesloten dat de boerderij nog delen uit die periode bevat. Zoals we gezien hebben, bestond De Heuvel al in 1592. Het erf is ongetwijfeld ouder. Een kleine 20 jaar geleden heeft

Boer Bosch mij de boerderij laten zien. Hij attendeerde toen op onderdelen uit de houten constructie die door hoge ouderdom zo hard waren geworden dat er geen spijker in kon worden geslagen. Het zou aardig zijn wanneer de suggestie van het Gelders Genootschap zou worden uitgevoerd om via dendrochronologisch onderzoek de ouderdom daarvan vast te stellen. Zeker is dat de boerderij in het begin van de 20e eeuw een pannendak heeft gehad met een onderdeken van stro. Nadien is er een strodak aangebracht. De boerderij is inmiddels een gemeentelijk monument geworden.

Hans van Dijk

1. Oud Rechterlijk Archief Harderwijk, inventarisnummer 130, folio 378
2. Oud Archief Harderwijk, inventarisnummer 1441
3. Archief Staten Kwartier Veluwe Rijksarchief in Gelderland, inv.nr. 818
4. Archief Staten Kwartier Veluwe, RAG, inv.nr. 157 folio 8 verso
5. ibidem, folio 16 verso
6. Ibidem, folio 27 recto
7. Oud Rechterlijk Archief Veluwe, RAG, inv.nr. 867, folio 100 recto
8. ibidem, inv.nr. 869, folio 203
9. Van 't Erf van Ermel, nr. 17, 1998, 40 e.v.
10. De moeder van Peter Feith heette Arentje Wolffs. Zij zou dus een verwante kunnen zijn geweest van Arnolda.
11. Van 't Erf van Ermel, nr. 24, april

2000, 45

12. Jacoba Catharina Trigland huwde in mei 1702 in Hoorn met Mr. Nicolaas van Suchtelen. Uit dit huwelijk kwamen geen kinderen voort (Bron: De Nederlandse Leeuw 1915, 301)

13. J. Duinkerken, Schepenen aan de Zuiderzee (Zutphen 1990), 157-159

14. Oud Recht. Archief Harderwijk, inv.nr. 152, folio 130 verso.

15. Van't Erf van Ermelo, nr. 16, 7

16. Oud Recht. Arch. Veluwe, RAG, inv.nr. 869 folio

17. Not. Arch. Gemeentearchief Utrecht, U 293 d030, Notaris Vosmaer, akte 4891

18. Aangenomen geslachtsnamen, gemeente Ermelo, (Nunspeet, 1988)

Met opnieuw dank aan Trynke Hoekstra voor gegevens van Veluwe families waarvan ik iedere aflevering wel gebruik maak. Bij dezen ook dank aan Tineke Hazeu, door wier medewerking ik de beschikking heb gekregen over veel andere genealogische gegevens.

19. A. de Groot, Rondom de Immanuelkerk, (Ermelo 1979) Hierin wordt verder ingegaan op dit stukje kerkelijke geschiedenis.

20. Gegevens verkregen van de heer H. van Harten uit Ermelo.

21. O. Moorman van Kappen, Tot behoef der arme wesen (Zutphen, 1981), 116 (Hier staat een relatief eenvoudige beschrijving van deze vrij ingewikkelde materie)

22. J.H. Schuurmans Stekhoven, Veldwijk-Feithenberg, Refajah Tijdschrift voor Ziekenverpleging 34 (1934), 148-153 en Refajah 35 (1935), 311-324

23. Gelders Genootschap. Monumenteninventarisatie, redengevende beschrijving

24. Jaarringen hebben een uniek patroon. Door de jaarringen van een balk, verkregen via een holle boor, te vergelijken met die van hout waarvan de ouderdom bekend is, kan de ouderdom van de balk worden vastgesteld.

Boerderij "de Heuvel"

Hendrik Scholten

De vorige maal schreef ik over Hendrik Scholten en zijn vrouw. Naar aanleiding daarvan ontving ik verschillende reacties. De heer Aart Kraay wist enige bijzonderheden over Erzie en Bela Valkai. Deze werden bevestigd en aangevuld door de heer H. Scholtens uit Zwolle. De heer Scholtens is een verwant van Hendrik Scholten. De tak van zijn familie heeft de "s" achter de naam behouden die kennelijk in de andere tak is weggesleten. Hij heeft nog lange tijd contact gehad met deze broer en zus, vluchtelingen uit Hongarije en pleegkinderen van het echtpaar Scholten. Beiden zijn inmiddels overleden.

Uit deze contacten kwam naar voren dat Scholten ooit in bezit was van een schilderij waarop een schip was afgebeeld met de naam "Eben Haezer". Na het overlijden van het echt-

paar zou dit schilderij bij een openbare verkoping zijn verkocht. De heer Scholtens (Tel. 038-4537149) zou graag in contact komen met mensen die weten waar dit schilderij is gebleven. Een interessante aanvulling op mijn verhaal is het gegeven dat de vader van Hendrik Scholten in diens bijzijn op zee overboord is geslagen en is verdronken. Na dit gebeuren zou Hendrik op aandringen van zijn moeder het zeemansleven vaarwel hebben gezegd. Drie jaar eerder was een schip met de naam "Eben Haezer" onder gezagvoering van Scholten sr. gestrand en verloren gegaan. Mogelijk is ook Hendrik daarbij geweest en is het deze schipbreuk geweest waaraan hij zijn kennismaking met "de zwartjes" te danken had.

Hans van Dijk

"Ons wonen te Ermelo"

Naast de feestgids van het echtpaar Scholten heb ik nog een merkwaardig drukwerkje in bezit. Het zijn de herinneringen van het echtpaar Van Kuijk-Kuiper aan hun evacuatie-tijd in Ermelo. Naar goed Nederlands gebruik zijn deze op rijm gezet. In zijn voorwoord zegt de heer Van Kuijk: "Deze verzen zijn opgezet, voor, en voor zoover ze af waren, ook voorge-

lezen op mijn verjaardag van verleden jaar: 3 januari 1946. Uiteraard waren ze bestemd voor wat ik moge noemen: huiselijk gebruik. Daarna echter is de gedachte opgekomen om ze door den druk te vermenigvuldigen." De dichter zegt nog net niet: op veler verzoek. De herinneringen beslaan een periode van drie jaar. Deze zijn gevat in 144 strofen van 4

regels, plus een naschrift 12 strofen. Evenals vorige keer geef ik in telegramstijl wat bijzonderheden weer: Scheveningen moest ontruimd worden, onderdak gevonden bij oude kennis: Janna Bosma, Burgemeester van Oordtstraat 16; dochters toevallig tegelijk ook in Ermelo door evacuatie Van den Berghstichting uit Noordwijk waar zij werkzaam waren. Dankbaar voor goede behandeling door echtpaar Bosma. Nieuw onderkomen nodig door bombardementen op spoorlijn (november '44 op een dinsdag. Doden te betreuren in Ermelo) Bosma onderdak bij A. Koopsen. Van Kuijk door bemiddeling dochter twee nachten op 's Heeren Loo. Voorlopig onderdak gevonden in schuur op Buitenbrinkweg 12. Klein behuisd. Door toedoen van Jacob

Vliek vervolgens ondergebracht bij Lammert Dekker (in 1946 of 1947 al 86 jaar) aan de Zeeweg, nummer 4. Zeer naar hun zin. Daar ook zeer prettige burens: Het echtpaar G. van Loo. Terugblik: ook in het dorp goede burens; het echtpaar Rekker. Het vervolg gaat uitgebreid in op het Scheveningse kerkelijke leven. In dat fragment figureren nog ook nog even de Ermelose predikanten Van Halsema en Van Herksen, maar verder zijn er geen verwijzingen naar Ermelo meer. Het is aardig te zien hoe in dit gerijmel voor huiselijke kring een stukje Ermelose evacuatiegeschiedenis naar voren komt. Alweer een onverwachte bron voor geschiedschrijving dus.

Hans van Dijk

„Ons wonen te Ermelo.”

Beleeft het Echtpaar:

J. E. van Kuijk,

M. van Kuijk - Kuijpers.

Ermelo, Zeeweg 4.

NIEUWE TRADITIE ALS BEHOUD VAN HET OUDE DORPSGEZICHT

Putterweg, Raadhuisplein, Stationsstraat, Horsterweg, Kerklaan, gloednieuwe panden in een beeld van vertrouwde architectuur. Zadeldaken met (blauwe) pannen, puntgevels, erkers, dakkapellen onder lage kappen, vriendelijke ramen, gebouwd in baksteen zien ze er uit alsof ze er altijd al hebben gestaan. Als het materiaal straks verweerd is zal niemand meer zien dat we hier met nieuwe eigentijdse architectuur te maken hebben. Deze huizen zijn ontworpen in een Neo-Traditionalisme, een uitvloeisel van de terugkeer naar vroegere stijlen, begonnen in de tachtiger jaren van de vorige eeuw met klassieke nabootsingen, later ook uitgebreid tot imitaties van andere vroegere stijlen.

Traditionalisme (1910-1960)

Het Traditionalisme is in ons land onlosmakelijk verbonden met de ideeën van Grandpré Molière. In 1924 werd Marinus Jan Grandpré Molière (1883-1972) aangesteld als docent bouwkunde aan de TU Delft. Aanvankelijk bracht hij nieuwe ideeën over eigentijdse architectuur, colleges gebaseerd op de praktijk en het meedenken van de student. Langzamerhand kreeg deze hoogleraar toch behoefte aan een filosofische onderbouwing. Door toetreding, in 1927 tot de Rooms Katholiek kerk kwam hij

in aanraking met de het werk van de Franse filosoof Jaques Maritain (1882-1973). De colleges esthetica van Grandpré Molière werden gebaseerd op Maritains publicatie *Art et Scolastique*. Maritain was een aanhanger van het Thomisme, de leer van Thomas van Aquino, daarin stonden scholastiek en ontologie centraal⁽¹⁾. Het Traditionalisme was een stroming die zich bezig hield met een religieuze en esthetische problematiek, de aanhangers waren cultuurpessimisten, die niet geloofden in de idee van de vooruitgang. Ze waren er van overtuigd dat de westerse beschaving haar ondergang tegemoet ging. Hun voorkeur ging uit naar handwerk boven de machine. De stijl was gebaseerd op het idee dat het niet nodig was om vernieuwingen toe te passen en had een vormtaal geïnspireerd op de Middeleeuwen; trap/klok/puntgevels, zadeldaken, rondbogen, kleine onregelmatig verdeelde ramen en vooral het gebruik van inheemse materialen als hout, bakstenen en dakpannen. Grandpré Molière zag het als een taak voor de architect om het erfgoed van voor de Renaissance, dus de Middeleeuwen opnieuw te realiseren; de kromme straat, het hellende huis, het ruwe verweerde materiaal. Het werk van de traditionalisten is ook bekend uit de na-oorlogse bouw

zoals in de Wieringermeer en de N.O.Polder In die tijd was er echter een spraakmakende avant-garde in de idealisten van het Nieuwe Bouwen, die niet nalieten om heftige kritiek te uiten op dat Traditionalisme. In de N.O. Polder is die discussie tussen Traditionalisme en Nieuwe Bouwen goed te zien. De polder is grotendeels gebouwd door aanhangers van het Traditionalisme met uitzondering van Nagele. Dat dorp is een voorbeeld van de ideeën van het Nieuwe Bouwen vastgelegd in het CIAM(2) van 1949 in Bergamo. Er is werk te zien van beroemde architecten als Rietveld, Stam-Beese, Van de Broek en Bakema, Aldo van Eijck. Het dorp is nu, na 50 jaar al een rijksmonument als voorbereiding op een wereldmonument van UNESCO. Zo hielden het Nieuwe Bouwen en het Traditionalisme elkaar in evenwicht. Het Traditionalisme kreeg na de oorlog bovendien een nare bij smaak door zijn hang naar eigen bodem, nationalisme. Er kwamen uiteindelijk twee stromingen uit voort; De Delftse School, terug naar eenvoudige monumentale architectuur gebouwd in traditionele materialen, puntgevels zonder daklijsten, "nederige architectuur" zoals Granpré Molière het noemde. De Bossche School olv Dom H. van der Laan die trachtte om het verloren contact met de natuur te hervinden.

Neo-Traditionalisme

Na die oorlog veranderde de oplei-

ding voor architecten. Er kwam een scheiding tussen architecten met hun technische, creatieve vaardigheden en architectuurhistorici die zich vooral bezighouden met de geschiedenis van de bouwkunst en -stijlen. Verschillende TU-opleidingen besteedden in hun lesprogramma's nauwelijks aandacht aan deze architectuurgeschiedenis, omdat ze bang waren dat de historische kennis de creativiteit en eigen ontwerp-ideeën van de toekomstige architecten, nadelig zouden beïnvloeden. Het is dan ook opmerkelijk dat juist uit deze groep een aantal architecten, met dus weinig historische kennis in hun opleiding, hun creativiteit zoekt in de stijlen van het verleden. Ook het Neo-Traditionalisme is in vakkringen weer punt van discussie want het wordt nogal eens gebruikt als er gebouwd gaat worden tussen bestaande, soms historisch waardevolle architectuur. Meestal in buurten waar door de eeuwen heen steeds gebouwd is inde stijl van het moment en waar de geschiedenis is af te lezen aan gebouwen uit verschillende tijdperken. De vraag is dan ook waarom onze tijd daarbij niet vertegenwoordigd kan zijn. Een bedenkelijke kant is dat bestuurders, politiek en welstandscommissies gauw geneigd zijn om hun goedkeuring te geven aan ontwerpen in dit Traditionalisme, waardoor het begrip 'politiek correcte stijl' toepasbaar lijkt, met alle negatieve associaties van dien. Het Nederlands Architectuurinstituut be-

reidt een tentoonstelling voor over het Traditionalisme.

Vormentaaal.

De elementen uit het Traditionalisme die ook de vormentaaal van het Neo-Traditionalisme bepalen worden niet meer met eerlijke handwerk gemaakt, maar zijn pre-fabricage. Hun functies worden niet altijd meer begrepen, waardoor ze nu als versiering dienen of oneigenlijk gebruikt worden. Aan het Raadhuisplein en de Horsterweg zien we op de verdieping deuren die nergens naar leiden, naar binnen scharnieren. Ze zijn voorzien van hekjes ook wel Franse balkonnetjes genoemd of in bouwvakkerstermen "val-dooddeuren". Op de Putterweg is de verdieping onder een laag zadeldak voorzien van verschillende rechthoekige dakkapellen. Daarbij is niet het pannendak doorgevoerd over die dakkapel maar sommigen hebben een apart 'dakje'. Het ziet er uit alsof het zo uit de fabriek komt en is kennelijk loos, alleen versiering want op nummer 10 heeft maar één dakkapel zo'n dakje. Voor het Traditionalisme bepalende profielen worden rechtstreeks vanuit de fabriek op de gevel geplakt, kunststof heeft het hout vervangen in kozijnen en gepotdekselde gevels. Het is een werkwijze die door tegenstanders als kitsch wordt ervaren. In de Kerklaan is echt en namaak duidelijk van elkaar te onderscheiden. Enerzijds de nieuwe panden, dominant in de smalle straat, muren met

speklagen, een punt gevel met houtversiering afkomstig uit de chaletstijl, namaak Empire schuiframen. Daarnaast een pandje, naar ruwe schatting 1910-1920, waar een metselaar in een fantasierijke combinatie van stenen en tegeltjes een prachtige decoratie maakte. Het verschil had niet groter kunnen zijn.

Helaas is er nu geen spraakmakende avant-gardebeweging, die met hun kritiek de balans in evenwicht kan brengen. De moderne eigentijdse architectuur is sterk geïndividualiseerd in gevarieerde, expressieve vormen, zonder beweging of gezamenlijke ideeën.

Ermelo

In Ermelo is de balans tussen Neo-Traditionalisme en eigentijdse ontwerpen aardig in evenwicht. Na de Monumentenwet van 1984 was er de mogelijkheid om het dorp een predikaat 'beschermd dorpsgezicht' te geven. Dat is niet gebeurd en het gevaar bestond dat projectontwikkelaars de kans schoon zagen om, ter wille van eigen portemonnee hier een soort 'Manhattan' op de Veluwe te creëren. Wethouder E. Bilder heeft ingegrepen door de instelling van Beeldkwaliteitsplannen waarin nog eens benadrukt wordt dat, bij nieuwbouw in de dorpskern rekening gehouden moet worden met de historie van de bebouwde omgeving. Dit Neo-Traditionalisme, mits sober toegepast zoals bijvoorbeeld op de hoek Horsterweg-Stationsstraat, kan

daarin een functie hebben. Temeer daar in de buitenwijken gelegenheid is voor architecten om eigentijdse architectuur te ontwikkelen. Zoals bijvoorbeeld te zien aan de nieuwbouwpanden; Julianalaan 57, Prins Irene-laan 3 of Jacob Catslaan. 53.

Tineke Loggers

Noten:

1.Scholastiek; een filosofische methode uit de 9de eeuw om een systematisch totaalbeeld en rationale fundering van geloofswaarden te ontwikkelen.Filosofie was toen onderge-

schikt aan theologie. .Ontologie: In de ME bestond het leven uit symbolen,uitgebeeld door voorwerpen uit het dagelijkse leven Bv. Vogels=zwervende ziel,klaver is drie-eenheid.Zo,n symbool kon een aantal ogenschijnlijk losstaande begrippen met elkaar verbinden. Deze verbindingen heet ontologie.(Bijv: het getal vier verbond de volgende begrippen ontologisch= 4 profeten- 4 evangelisten - 4 windstreken - 4 paradijsstromen- 4 elementen).
2. CIAM = Congrès International d 'Architecture Moderne.

De Historische Dienenweg.

In mijn jongste kindsjaren -vergezeld door mijn ouder(s) enof familie_ weet ik mij te herinneren dat ik ooit bij de (vroegere) uitspanning Olde Aller in een klein vliegtuigje zat. Dat speeltuigje stond als blikvanger langs de oostzijde van de straatweg Putten-Nijkerk. Als kind dacht ik, dat ook die echte bromtuigjes daar boven mijn hoofd door kleine mensjes werden bestuurd. Wat jaartjes later bleek de werkelijkheid toch anders vooral toen mijn kleine makkertjes (Bolte) door een vliegtuigbom werden getroffen. Onderweg naar de lagere school, over de grindweg (Kolleboan/Julianalaan) schopte ik met mijn klompjes weleens een steen

weg. Ik had geen flauw idee, vanwaar de oorsprong van die kei. Tot veel later mij duidelijk werd -door enige kennis geologie- (steenhouwer) dat gesteenten niet alleen door erosie konden afslijten of verbrokkelen, maar zich ook weer konden (ver)vormen (metamorfose) of groeien door kristallisatie.

Zo ook meende ik, dat geschiedenislessen op de lagere school vaak gingen over gebeurtenissen die zich overal en elders hadden afgespeeld. Behalve rond mijn toen nog kleine overzichtelijke dorpje Ermelo, dat nog aan ons -de oude dorpsgenooten-toebehoorde. Echter, ook dat bleek achteraf geheel anders dan ver-

wacht. Want wat las ik in het N.R.C. dagblad van de datum 1 december 1984: "De Veluwe als bakermat van Nederland". Hé, de Veluwe? vroeg K.J. Steehouwer zich af in zijn uitgebreid artikel. Daarin schreef hij als voorwoord: "Sinds kort kent Nederland zijeuwen golden als een machtcentrum van belang"..... De Veluwe was in 714 ingelijfd door Karel Martel/Hamer, grootvader van Karel de Grote (zie ook vorige aflevering). Na het lezen van voornoemd artikel was ook mijn nieuwsgierigheid ruimschoots gewekt en ging ook ik eens op veldonderzoek uit. Hier en daar had ik gelezen over een oeroude 'Heerbaan of Diedenweg' die onze gemeentegrens ergens (in't zuid en/of oost) zou passeren. C.A. van Baarle noemt in "Handel en wandel op de Noord-Veluwe": een Diedenweg stammend uit het stenentijdperk....

Met een geraadpleegde oude kaart in de fietstas, en enige hoop op succes ging ik op pad. Mijn zoektocht heb ik eerder al (no.19 blz.34) enigszins omschreven. Op 6 februari 2000 maakte ik daarvan melding bij het "Landschapsbeleidsplan Gemeente Ermelo" en is deze weg "door Arcadis Heidemij Advies: projectleiding en planontwikkeling" op kaart als "historisch trace Diedenweg" ingetekend. Met het oogmerk, om deze in vergetelheid geraakte weg als "hazenpad" weer functioneel herkenbaar te maken als kleinschalig wandelpad. In vroegere tijden stond deze volks-

weg ook wel als Hessenweg (kooplieden uit Hessen, Duitsland) op kaart, maar ook als Garderense of Paleisweg. Mogelijk was deze oude baan langs de leemputten en over de heuvelkammen van't Speulderveld en Houtdorperveld zelfs al van ver voor Romeinse tijd (bronstijd, 1700-800 v C) al in gebruik als 'barnsteenweg'. Immers, niet alleen in Myceense schachtgraven te Kreta of Egypte werd barnsteen gevonden, maar ook in England en in grafheuvels op de Veluwe (o.a. Klokbeker graf, Nieuw Millingen).

**TWEE WIELEN,
ÉÉN GEDACHTE:
"GAZELLE"**

groeneweg 17
tel. 559337
ermelo

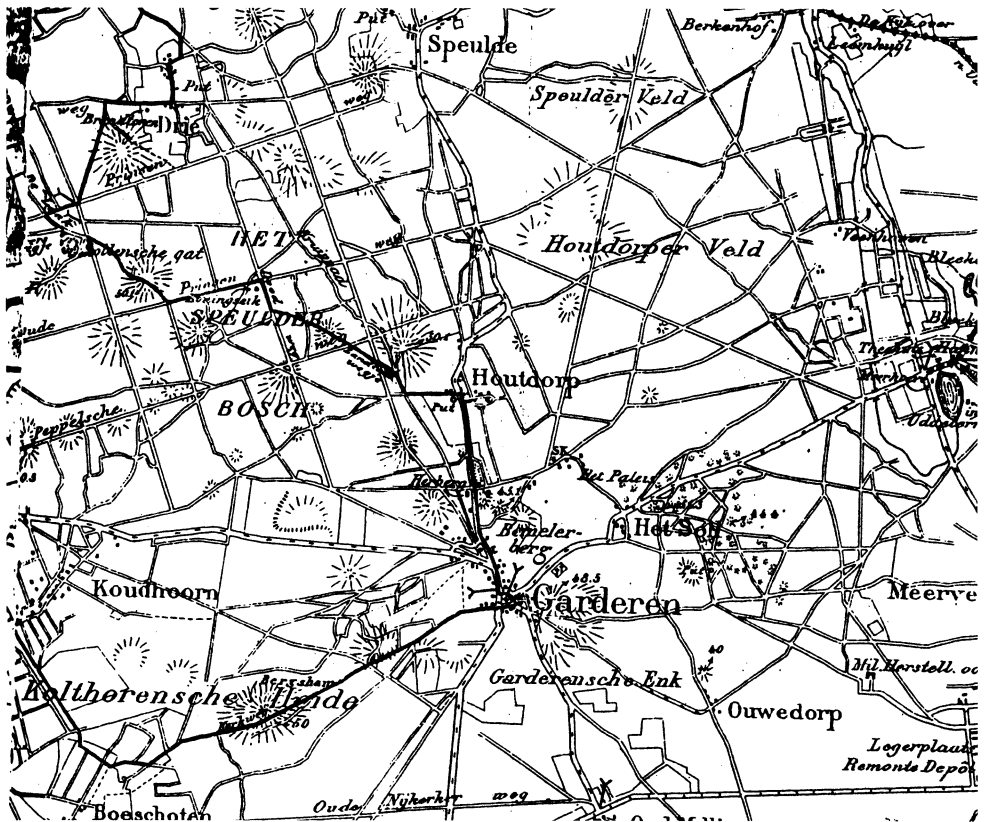
**Bikeverhuur
reparatie / fitting
Kinderfietsen
Bananen / Kleding / Glan
accessoires**

Groeneweg 17 - Ermelo
Telefoon (0341) 55 93 37

Vanuit de Deense Westkust (Jutland) en Oostzeekust liepen enkele barnsteenwegen naar zonnige zuidelijke streken. Barnsteen (barnen= branden), een versteende harssoort is afkomstig van fossiele coniferen die daar ooit in een subtropisch klimaat gegroeid moeten hebben. Als ruilmiddel voor kostbaar brons, werd het als ruw product veelal gebruikt voor klein beeldhouwwerk en sieraden. Hoewel de hiervoor omschreven weg dus mogelijk zeer oud is, kan de historische naamgeving van latere tijden zijn. De naam Diedenweg die ons uit overlevering nagelaten is, kan slaan op het doortrekkende Diedenvolk. Het strijdvolk/heerschaar van Dirk/Diede(n)rik, de veldheer van Karel de Grote die sneuvelde in 793, doordat opstandige Friezen hem -aan de monding van de Wezer- in een hinderlaag hadden gelokt. Dirk zijn Hof was te Diedenhofen (Thionville, nrd. Frankrijk.), alwaar het machtscentrum der Franken was gelegen. Deze weg -uit het hoge noorden- kwam bij Hattum over de Isla/Ijssel. Via Vierhouten langs het Diedendal naar Elspeet en Staverden. Aldaar gaat de weg vanaf "de Kapel" in kaarsrechte lijn langs de oude leemputten (leem voor hutten en wegonderhoud) richting Garderen, waar hij de Frankisch/Saksische begraafplaats (de Beumelerberg) passeerde. De Romaanse H. Gangulfuskerk aldaar, was een baken voor zeevarenden op de Zuiderzee.

Via -oerplek- Stroe vervolgde de baan zich naar Ede, met aldaar een inheems Romeinse nederzetting met een 'vroeg' Christelijk kerkje/kapel. Verder naar Bennekom, eveneens ook daar een Romeinse nederzetting. Iets verder zuidelijk nabij Wageningen was een Romeinse legerplaats en een zeer oude vindplaats van bronzen voorwerpen, alsook een rijen-grafveld (Frankisch). Aan de Rijn (Lexesveer) met aan de overzijde de veerplaats Opheusden, ook nog een Romeinse nederzetting. Dan bij Druten aan de overzijde van de Waal een Romeinse Villa. Dan komen we -via de oude baan- in de buurt van Batenburg/Batauweburg, stad der Batavieren. Als we de Maas daar zijn gepasseerd komen we uiteindelijk aan in het vlekje Dieden nabij Megen, hetwelk -tot voor in de 19de eeuw- aan Gelre behoorde. Aldaar zal de oude heirbaan zijn weg vervolgd hebben via het gebied der Hertogen-Bos (fr. Bosse= buule/gebochelde) waartoe ook het groot Belgisch-Brabant behoorde, naar Diedenhofen (thans) Thionville.

 Osevoren/de Diedenweg?
 Aansluitend aan het voorgaande, vond ik een artikel in "Bijdragen en mededelingen, deel XV1 van vereniging GELRE", (anno 1913, blz.133). Het gehele stuk zal ik hier niet weer geven, maar J. Bauman schrijft daarin het artikel: "Aantekeningen bij Betuwsche plaatsnamen". OSENVOREN, de

eerste aanduiding van een grens tussen Overbetuwe en Nederbetuwe is te vinden in den door graaf Reinald van Gelre uitgevaardigden landbrief van het jaar 1327. Het orgineel daarvan berust in het Rijksarchief te Arnhem en is nauwkeurig weergegeven door I.A. Nijhoff in het eerste deel der "Gedenkwaardigheden uit de geschiedenis van Gelderland". Het gedeelte waar het op aankomt, luidt als volgt: "Voert solen in Bethu wesen twee richter (= hoofdman/be-stuurder), een boven Osen voren

ende een beneden... Ende die richter van Overbethu sal syne heemstede besitten ende houden tot Bemmeltot Andels... Voert die richter van Nederbethu sal syne heemsteden condichem... tot Kesteren, ende....tot Solen op den dam..... Duister en totnogtoe onverklaard is de naam OSENVOREN, (schrijft J.Bauman). Zelfs de geleerde ijverige archivaris zat er mee verlegen, zooals blijkt uit zijne aantekening op het bedoelde woord: ... "Het blijkt uit het gansche verband, dat door dit

woord eene oudtijds bekende landscheiding tusschen de Over-en de Neder-Betuwe aangeduid wordt. Niettegenstaande alle mogelijke nasporingen is het mij niet gelukt te ontdekken, dat van dezen naam, op de plaats zelve, eenige de minste geheugenis is bewaard gebleven, en ik ben dus onzeker, waarin deze scheiding bestaan hebbe, en welke de eigenlijke beteekenis zij van het woord, door hetwelk die hier kenbaar wordt gemaakt".....

Merkwaardig is dat eene verklaring - ik (Bauman) durf nog niet te zeggen de ware- maar toch in elk geval eene mogelijke en zelfs waarschijnlijke, onder zijn bereik was. In het boek Charters No.3, La. C, in het Rijks archief te Arnhem aanwezig en hem wel bekend, komen twee afschriften 1) voor van bovengenoemden landbrief. In het eerste wordt het lastige woord eenvoudig weggelaten, in het tweede evenwel leest men:....."Voirt sullen in Betuwe wesen twe richters, ...een boven onse voren, ende een beneden... "Indien deze verandering eene verbetering is, begint er eenig licht in de zaak te komen. (Bauman) Blijkbaar hebben we dan te doen met het wel bekende woord "voor, vore", evenwel in een oudere, nu (rond 1900) verouderde, beteekenis van "grens, landscheiding". Deze beteekenis schijnt nog niet geheel vergeten te zijn, ten minste in Vlaanderen niet want in de Bo, Westvlaamsche Idioticon, vindt men vermeld: "Voren (als werkwoord),

aanpalen, grenzen, fr. confiner: dat land veurt aan't mijne"... In documenten uit vroegere tijd treft men het woord in de aangegeven beteekenis dikwijls aan. Eenige bewijs plaatsen volgen hier:...En dan vervolgt J. Bauman zijn betoog met een aantal voorbeelden uit het "Register op de leenaktenboeken van Gelre (Overkwartier, blz. 21): Ao. 1470. Laetgoede, in den gericht end kerspel van Wetten liggende... met voire ende pale... Barmen: Und were es sacht, dass ein glockenschlag keme...dann sol ein jeder mit seiner besten gewehr fertig seyn und folgen dem glockenschlag bis auff der vohr, da dise frei heit wendet... In de hier genoemde heeft het woord "voor" de ruime beteekenis van land scheiding, grens; in de volgende komt eene samenstelling voor, die in de zelfde richting wijst. Register leenaktenb. Gelre (Overkwartier) Ao.1474, blz. 86: "Hoff ter Beeck", in den kerspel van Echt..."voorgenoten" te beyden sijden der jongvrouwen cloosters land van Rurmund, (enz). Met "voorgenoten" worden bedoeld de naast gelegen landgebruikers, waarvoor wij het woord aangelanden zouden kunnen gebruiken....Naar de hiervoor uiteengezette opvatting moet er in de 14de eeuw dwars door de Betuwe een grensscheiding geweest zijn, landweg of water, die het eigendom van den landheer was. Nauwkeuriger localisatie blijft een punt van nader onderzoek. (Tot zover de uiteenzetting, J. Bauman).

Uit het voorstaande maak ik op, dat ik mij sterk moet vergissen als die grensscheiding ofwel OSENVOORD - dwars door de Betuwe- niet de zelfde is als de door mij beschreven "Heerbaan/Diedenweg, ofwel in hedendaagse bewoording te noemen, de "OSSENKARWEG". Het woord "voorde" kennen we ook in een andere betekenis als "doorwaadbare plaats". In o.a. Voorthuizen, huizen aan de voorde, ofwel Hackfoirt, Huis Ha(e)cke aan de voore van de Baktekse Beek nabij Vo(o)rden, maar ook in Hackfort (thans) Huize "de Schafelaer" te Barneveld. ... De reeds eerder genoemde graaf Reinoud van Gelre, was Reinoud11 die we kennen van onze "Hoff tot Staveren" mit allen sijnen toebehoor'n in den kerspel van Ermel. Reinoud was 1332 (2de huw.) gehuwd met Eleonora van Engeland, de dochter (of zuster?) Eduard 11. Reinoud's moeder was Erme-

gard van Limburg, (gaard = loo/open plek in bos). In "Wandelingen door Nederland" maakt J. Craandijk ons erop attent (blz. 225) dat: er melding wordt gemaakt van een "graafschap Staveren", in 1077 door keizer Hendrik1V uit de verbeurdverklaarde goederen van de Friesche markgraaf Egbert11 van Brunswijk, der kerk van Utrecht geschonken en in 1226 van een graafschap met de zelfden naam dat graaf Gerhard1V van Gelder in leen van de bisschop hield enz.Het werd door deskundigen (destijds) niet onwaarschijnlijk geacht, dat dit graafschap oudtijds zowel het Friesche Stavoren als het Veluwsche Staveren en de daar tusschen gelegen -later grootendeels in de Zuiderzee verdronken- gronden heeft omvat. (tot zover Craandijk).

*E. v.d. Beek
(wordt vervolgd)*

de Zilveren Pauw

Op 22 februari jl. ontving de heer A. van Sprang uit handen van burge-meester Omta de gemeentelijke onderscheiding "de Zilveren Pauw". Dank zij van Sprang heeft Ermelo een Oudheidkamer; mede omdat hij zijn collectie oudheidkundige vondsten voor dit doel afstond. Hij was een aantal jaren conservator hiervan. Als correspondent van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (R.O.B.) deed hij noodopgravingen en controleerde bouwputten. Bekend werd hij vooral door zijn boek "wat aarde bewaarde van Ermelo e/o" Meerdere publikaties

verschenen van zijn hand. Ook een jeugdboek onder de titel "Wulfraat, een jongen uit het oude Irminlo", dat onze vereniging uitgaf. Ook voor ons blad schreef van Sprang een aantal artikelen. 't Bestuur was aanwezig bij de uitreiking.

Als U een huis koopt

kunt u een kruiwagen goed gebruiken

Denkt u erover om een eigen huis te kopen?

En vraagt u zich af bij welke "bank" u het best uw hypotheek kunt afsluiten.

Dan geven wij u in overweging om bij
HELLINGA MAKELAARDIJ BV

naar een

FDC-hypotheek-adviespakket te vragen.

FDC-hypotheekadviseurs werken al jarenlang samen met praktisch alle banken, verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen.

FDC-hypotheekadviseurs reiken u graag de kruiwagen aan die u naar de voordeligste hypotheek brengt. Als u nu belt, heeft u heel snel onze documentatie in huis.

FDC

hypotheekadviseurs

Grootmeesters in hypotheeken

HELLINGA MAKELAARDIJ BV ERMELO

Harderwijkerweg 12 3852 AD Ermelo

tel. 0341-551301 fax 0341-558735

TUINCENTRUM - HOVENIERSBEDRIJF

G. de Vries

Oude Telgterweg 218
3853 PK Ermelo
Telefoon 0341-553865

LOODGIETERSBEDRIJF

GAS-WATER-SANITAIR-DAKBEDEKKING
INVALIDEN- EN AANGEPAST
SANITAIR

GOEDUREEEN ZN.

RIOLERING
DIAMANT
BETONBORINGEN

Hamburgerweg 2
ERMELO, Tel. (0341) 552688

DECOKAY

VOOR 'N BETER WOON-IDEE

DOOIJEWAAARD

ERMELO,
DR. VAN DALELAAN 34
(bij het station),
TEL. 0341-552388

Vrijdag koopavond van 18.00 tot 21.00 uur, zaterdag tot 17.00 uur geopend
Maandagmorgen gesloten

DE GROOTSTE IN WOONDECORATIE..!

VERF ' BEHANG ' ZONWERING ' GORDIJNSTOFFEN ' VLOERBEDEKKING '

Bolhuis Grafimedia

Kerkdennen 60,
Ermelo
Postbus 3,
3850 AA Ermelo
Tel. 0341-552419
Fax 0341-552364
E-mail info@bolhuis.nl
Internet www.bolhuis.nl

HERENKAPSALON

Jan van Willigen

tel: 551733

Dr. Holtropstraat 152 (telgterhoek)

Bij ons kunt u zonder afspraak terecht

NET EEN HAARTJE BETER
Tevens rookartikelen